

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a PETROVA GORA ZA RAZDOBLJE 2023. - 2027.

V.1

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. »Pripremna pomoć« – provedba tipa operacije 19.1.1. »Pripremna pomoć«
Mjera 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER
(CLLD – Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)«
Lokalna akcijska grupa „Petrova Gora“

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014.-2020. (2021. i 2022.)

Udio sufinanciranja: 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

POPIS KRATICA

AGRONET	Elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
CLLD	eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
IKT	Informacijsko-komunikacijske tehnologije
IT	Informacijske tehnologije
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JU	Javna ustanova
KŽ	Karlovačka županija
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	Program Europske unije za razvoj ruralnih područja fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i>
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
NN	Narodne novine
OCD	Organizacije civilnog društva
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020.
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PP	Park prirode
RBiH	Republika Bosna i Hercegovina
RH	Republika Hrvatska
SOPG	Samoopskrbno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
SP ZPP	Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027.
TZ	Turistička zajednica
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU-a

SADRŽAJ

UVOD	4
1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA (LRS)	5
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a	5
1.1.1. Područje LAG-a	5
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a	7
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	8
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština.....	8
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a.....	9
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	11
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	12
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a	13
1.3. Demografske značajke područja LAG-a	20
2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	23
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS-a	26
3.1. Opis partnerstva	26
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS	27
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA	28
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize	28
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS	32
5.1. Prikaz potreba područja LAG-a	32
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS	34
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje	36
5.4. Opis procesa odabira projekata na natječajima LAG-a	54
5.5. Uskladenost LRS sa ZPP-om	55
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS	56
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS	56
6.2. Opis praćenja (monitoringa) i procjene (evaluacije) provedbe LRS	57
7. FINACIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	60
7.1. Finacijski plan provedbe LRS	60
7.2. Akcijski plan provedbe LRS	61
PRILOZI	62
Prilog 1	62
Prilog 2	62
Prilog 3	66

UVOD

LAG-ovi su originalan i važan dio pristupa LEADER (*Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale*), kao krovnog i sveobuhvatnog programa razvoja ruralnih područja. LEADER program je inicijativa Europske unije za potporu projektima ruralnog razvoja pokrenutih na lokalnoj razini u svrhu revitalizacije ruralnih područja i stvaranja novih radnih mjesta. LEADER kroz svoje djelovanje povezuju lokalne dionike iz sva tri sektora: javnog, civilnog i gospodarskog.

Lokalna akcijska grupa Petrova Gora je osnovana 17.03.2010. s ciljem sudjelovanja u poticanju ruralnog i regionalnog razvitka, te radi provedbe programa i projekata koji doprinose održivom i ruralnom razvoju područja pet općina iz Sisačko-moslavačke (Gvozd i Topusko) i Karlovačke županije (Barilović, Krnjak i Vojnić). Svojim djelovanjem, LAG Petrova Gora doprinosi jačanju kapaciteta lokalnih dionika te širenju LEADER/CLLD načela i metodologije u integralnom razvoju područja uz međusektorsko povezivanje, jačanje kapaciteta, razmjenu iskustava, kao i javno zagovaranje interesa lokalnih dionika, predstavnika javnih i privatnih lokalnih inicijativa i interesa. Osnovna svrha djelovanja LAG-a Petrova Gora je unaprjeđenje kvalitete života stanovnika u prostoru područja djelovanja, poticanje interesnih skupina u donošenje odluka na lokalnoj razini, okupljanje i povezivanje svih dionika koji djeluju na unaprjeđenju održivog i ujednačenog razvoja područja LAG-a. Područja djelovanja LAG-a odnose se na demokratsku političku kulturu, gospodarstvo, međunarodnu suradnju, obrazovanje, znanost i istraživanje te održivi razvoj.

Lokalna razvojna strategija (LRS) LAG-a Petrova Gora osnovni je dokument integriranog teritorijalnog razvoja pod vodstvom zajednice LAG-a koji se provodi u svrhu ostvarenja cilja 5. Kohezijske politike Europske unije (EU) „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ za programsko razdoblje 2021.-2027. Lokalna razvojna strategija LAG-a Petrova Gora izrađena je u skladu sa *Strateškim planom Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.–2027.* (SP ZPP), intervencijom 77.06 *Potpore LEADER/CLLD pristupu* te prema *Uputi za izradu LRS i LAG intervencija 2023.–2027.* verzija 1.0 i *Prilogu I - Obrazac za izradu lokalne razvojne strategije LAG-a za razdoblje 2023.-2027.*, te drugim relevantnim dokumentima donesenim od strane Ministarstva poljoprivrede. Također, Lokalna razvojna strategija usklađena je sa *Planom razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027. godine* te *Planom razvoja Karlovačke županije za razdoblje 2021.-2027.* kao i drugim relevantnim razvojnim dokumentima nadređene regionalne i nacionalne, kao i EU razine.

Svrha LRS je i provedba programa LEADER/CLLD u okviru Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike EU usmjerena integriranom razvoju ruralnih područja koji vodi lokalna zajednica u programskom razdoblju 2023.-2027. LRS sadrži osnovne smjernice za realizaciju razvojnih intervencija na lokalnoj razini putem projekata koji odgovaraju specifičnim razvojnim potrebama lokalne zajednice i koji doprinose integralnom i održivom razvoju područja LAG-a Petrova Gora. U pripremi i izradi LRS ključnu ulogu imali su predstavnici dionika iz svih interesnih skupina, Cijeli proces izrade LRS je bio zasnovan na partnerskom i participativnom pristupu, kao i na sedam osnovnih načela LEADER-a. U konzultacijama sa širokim krugom dionika održane su radionice, sastanci i konzultacije na kojima su raspravljena dosadašnja iskustva u potpori ravnomjernom razvoju područja LAG-a te njegove razvojne potrebe.

Skupština LAG-a Petrova Gora je na sjednici održanoj 18.09.2023. godine u Vojniću, nakon rasprave i usuglašavanja, usvojila Lokalnu razvojnu strategiju za programsko razdoblje 2023.-2027. Prvu izmjenu LRS (V.1), Skupština LAG-a usvojila je na sjednici održanoj 17.02.2026.

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA (LRS)

1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

Lokalna akcijska grupa Petrova Gora obuhvaća područja pet (5) jedinica lokalne samouprave, i to tri općine s područja Karlovačke županije: Barilović, Krnjak i Vojnić, kao i dvije općine s područja Sisačko-moslavačke županije: Gvozd i Topusko. Površina LAG-a iznosi 938,77 km² na kojoj u 155¹ naselja, prema Popisu stanovništva iz 2021. godine, živi 11.876 stanovnika.

LAG Petrova Gora se nalazi u središnjem dijelu Hrvatske te pripada statističkoj regiji Kontinentalne Hrvatske (*Slika 2.*). Površina na kojoj djeluje LAG predstavlja 1,66 % kopnenog teritorija Republike Hrvatske, odnosno, 21,01% površine Sisačko-moslavačke županije te 25,89% Karlovačke županije.

LAG Petrova Gora je organiziran kao udruga sukladno Zakonu o udrugama (NN 74/14, 70/17 i 98/19) i neprofitna je organizacija, utemeljena na načelima LEADER principa u svrhu promicanja održivog ruralnog razvoja područja koje obuhvaća. LAG Petrova Gora je osnovana 17.03.2010. i upisana u registar neprofitnih organizacija 02.11.2010. a njena temeljna zadaća je decentralizirana raspodjela sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj putem LEADER/CLLD metoda. Sjedište LAG-a je u Vrginmostu, općina Gvozd. U *Tablici 1.* prikazani su osnovni statistički i drugi podaci o LAG-u Petrova Gora.

Slika 1: Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Izvor: LAG Petrova Gora

¹ Popis svih naselja vidljiv je u Prilogu 1.

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Izvor: <https://nrm.hr/clld/imenik-lagova/>

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-a	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS (km ²)	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Barilović	2.673	44	Navedeno u Prilogu 1.	176,18	15,12	918
Gvozd	2.047	19		215,07	9,52	956
Krnjak	1.332	30		112,02	11,89	548
Topusko	2.222	16		194,91	11,40	908
Vojnić	3.602	46		240,59	14,97	1.358
Ukupno LAG	11.876	155		938,77	12,65	5.927
Osobna iskaznica LAG-a						
OIB	11027745366					
Adresa sjedišta	Kralja Petra Svačića 4, 44 410 Vrginmost					
Adresa podružnica	n/p					
Kontakt telefon	tel: +385 (0)44 881 539; mob: +385 (0)95 619 5356					
Kontakt e-mail	lpetrovagora@gmail.com					
Web stranica	https://www.lag-petrova-gora.hr					

Izvor: Državni zavod za statistiku – za dio „Osnovni statistički podaci o LAG-u“ Popis stanovništva 2021.

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

Brdsko podneblje s manjim udolinama i ravničarskim dijelovima najbolje okarakterizira područje na kojem je smještan LAG Petrova gora Omeđen i ispresijecan mnogim rijekama i riječnim kanjonima kojima one prolaze, brdašcima i šumama, LAG je prepun prirodnih bogatstava, od kojih se ističu rijeke Korana i Mrežnica i Petrova gora.

Područje LAG-a u cijelosti pripada nižoj valovito-brežuljkastoj zaravni kordunskog krškog područja, trapezasta oblika. Na jugozapadu ga omeđuje najviši lanac zvan Ljubča visine 938 metara te ga odvaja od kraških udolina Ogulin-Plaški-Saborsko na samoj granici s Likom. Na sjeveroistoku spram Banovine omeđen je nižim silikatnim grebenom Petrove gore visine 512 metara, na jugoistoku kanjonom rijeke Korane, na sjeverozapadu dolinom donje Dobre i na zapadu, spram Ogulina, brdom Krpel visine 630 metara. Analiza geološke građe otkrila je kako su na području LAG-a Petrova gora raširene karbonatne naslage s ograničenim krškim pojavama (posebice na samom jugu), a ostatak geološke građe ovog dijela je vrlo raznolik. Središnji prostor područja izgrađuju stijene mlađeg paleozoika kojima je na temelju kontinuiranog prijelaza u donji trijas određena karbonska i permska odnosno mlađa paleozojska starost. Na zapadnom dijelu područja razvijene su raznovrsne taložne stijene trijaskе, jurske i kredne starosti. U istočnom dijelu razmatranog područja nalazimo taložne stijene paleogenske, neogenske i kvartarne starosti.

Prema hidrogeološkoj regionalizaciji, područje LAG-a Petrova Gora nalazi se na području sliva rijeke Kupe od Karlovca do Siska, te je cijelo područje izgrađeno od vodonepropusnih stijena, vodopropusnih stijena pukotinske poroznosti i vodopropusnih naslaga međuzrnske poroznosti. Vodeni tokovi su tokovima. Prema fitogeografskoj podjeli, područje LAG-a karakterizira brdski pojas (područje šume hrasta kitnjaka, kestena i običnoga graba), pretplaninski (područje pretplaninske šume bukve) i gorski (područje bukve i jele), uglavnom površinski, a razvodnice slijede morfologiju terena. Kroz područje LAG-a prolaze tri veća riječna toka: rijeke Mrežnica, Korana i Glina sa svojim srednjim tokom.

Srednjoeuropska kontinentalna klima je nešto što karakterizira cijelo područje LAG-a Petrova gora. Obilne oborine tijekom cijele godine, s minimumom u ljetnim mjesecima omogućuje nesmetan rast i razvoj vegetacije. Prema Köppen-ovoj klasifikaciji klime (*Bertović, 1975*) definiranoj prema srednjem godišnjem hodu temperature zraka i količine oborine, veći južni dio područja pripada toploj - umjereno kišnoj klimi s oznakom „Cfsbx“, dok sjeverni dijelovi općina Barilović i Vojnić te veći dio općine Gvozd pripadaju toploj - umjereno kišnoj klimi s oznakom „Cfwbx“. Cijela regija, u smislu klasifikacije Waltera pripada glavnom klimatskom tipu VI tj. umjereno humidnom području s izrazitim, ali ne vrlo dugim, hladnim razdobljem godine. Prema raspoloživim podacima, srednja godišnja temperatura zraka u LAG-u je 10,9°C, s razmjerno velikim godišnjim kolebanjem (amplituda) od 20,7°C. Apsolutna najviša zabilježena temperatura zraka ubraja se među najveće u Hrvatskoj i iznosi 39,8°C. Apsolutna najmanja zabilježena temperatura iznosi -25°C. Apsolutna amplituda temperature zraka iznosi dakle 64,8°C. Srednja temperatura zraka za najtopliji mjesec (srpanj) iznosi oko 21°C, a u brdskim krajevima oko 20°C. Također, važna je prostorno-vremenska dinamika snježnog pokrivača na širem području LAG-a. Snježni pokrivač je redovna pojava, u prosjeku između 20 i 40 dana godišnje. U prosjeku počinje u drugoj polovici studenog, a završava krajem ožujka. Imajući u vidu promjene klime na globalnoj razini zbog antropogenog djelovanja, može se pretpostaviti da će broj dana sa snijegom u budućnosti biti manji. Prosječno snijeg počinje sredinom prosinca i traje do konca ožujka. Poprečno godišnje trajanje sisanja sunca (insolacija), na cijeloj površini LAG-u je u granicama od 1.800 do 2.000 sati. Godišnji prosjek naoblake iznosi 6,0°. Prosječni godišnji broj oblačnih dana iznosi 130,5 dana, a godišnji srednjak broja vedrih dana je 61,7. Relativna vlaga zraka kreće se tijekom godine između osrednje do jako visoke (po godišnjem srednjaku je 78%).

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Područje LAG-a Petrova Gora, obiluje tradicijskom i povijesnom baštinom. Zaštićena nepokretna kulturna dobra predstavljaju razvojni potencijal osobito iz turističke perspektive razvojnih mogućnosti. Povijesna previranja uvelike su utjecala na kulturno-povijesnu baštinu ovog kraja, ponajviše u vrijeme Osmanskog i Habsburškog carstva kada je područje LAG-a predstavljalo administrativnu i vojnu granicu.

Na samom području LAG-a trenutno je ukupno 13 pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara te jedna zaštićena kulturno-povijesna cjelina grada Topusko. Zaštićena pokretna kulturna dobra nalaze se na području općine Topusko (Misal cistercita). Na području LAG-a ne postoje zaštićena nematerijalna kulturna dobra, kao i nematerijalna kulturna baština pod UNESCO zaštitom.

Najdominantniji oblik zaštićene baštine na ovom području je pojedinačno zaštićeno nepokretno kulturno dobro (*Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a*) koje se prvenstveno odnosi na srednjovjekovne građevine te se u tom pogledu ističu ostaci starih utvrđenih gradova: Stari grad Barilović, Stari gradovi Otmić, Klokoč i Krstinja na području općine Vojnić, Ostaci starog grada Pernika u Perni, općina Topusko. U ovu kategoriju spada i pavlinski samostan s crkvom sv. Petra koji se nalazio na Velikom Petrovcu (vrh Petrove Gore). Od pojedinačnih zaštićenih kulturnih dobara ističe se još kompleks ruševina i arheološkog sloja srednjovjekovne cistercitske opatije koji je smješten u gradskom parku Opatovina u Topuskom. Osim toga, potrebno je izdvojiti kulturne i povijesne vrijednosti značajnog krajobraza Petrova Gora iz perioda drugog svjetskog rata kao što je na primjer Centralna partizanska bolnica. Sabor Hrvatske proglasio je 1963. godine Spomen-područje Petrove gore čijim je najvažnijim dijelom postala Centralna bolnica koju od tada posjećuju brojni izletnici i turisti. Kao dio Spomen područja Petrova Gora, na Velikom Petrovcu je 1981. godine otvoren 37 metara visoki spomenik žrtvama 2. svjetskog rata. Sadržavao je muzej, galeriju, knjižnicu s čitaonicom i upravu spomen parka, vidikovcem te prijemnim trgom sa ugostiteljskim i pratećim gospodarskim sadržajima. Tijekom i neposredno nakon Domovinskog rata spomenik je oštećen i devastiran, te je uz obližnji napušteni vojni objekt na vrhu Magarčevac korišten kao mjesto za postavljanje telekomunikacijske opreme, ali i kao kulisa za snimanje filmova. U planu je potpuna obnova spomenika i dijelova spomen područja. Ovako velik broj pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih je izniman potencijal za stvaranje atrakcijskih osnova za privlačenje posjetitelja te predstavlja značajan potencijal za razvoj cijelog područja LAG-a.

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Barilović	Ruševine starog grada Barilovića						
	Crkva Gospe Lurdske i sv. Josipa, Leskovac Barilovički						
	Crkva Presvetog Trojstva, Cerovac Barilovički						
	Crkva sv. Arhandela Mihajla i Gavrila, Perjasica						

Gvozd				Arheološko nalazište Kirin			
				Arheološko nalazište Slavsko Polje			
Krnjak	Spomeničko mjesto Ivanović Jarak, Donji Budački						
	Spomeničko mjesto Čukur, Budačka Rijeka						
Topusko	Kompleks ruševina cistercitske opatije u Topuskom	Kulturno - povijesna cjelina grada Topusko		Arheološko nalazište Turska Kosa Velika Vranovina	Misal cistercita u Topuskome		
	Pavlinski samostan s crkvom sv. Petra, Malička			Ostatci staroga grada Pernika			
	Memorijalno mjesto zgrade restorana lječilišta						
	Tradicijska okućnica na kbr. 21, Perna						
Vojnić	Ruševine starog grada Otmića						
	Ruševine starog grada Klokoča						
	Ruševine starog grada Krstinja						
Ukupno LAG	13	1	0	4	1	0	0

Izvor: Ministarstvo kulture i medija

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

LAG Petrova Gora odlikuje izuzetno velika pokrivenost šumama, približno 60% od njegove površine, dok u prosjeku šumovitost Republike Hrvatske iznosi 37%. Velik šumski ekosustav je osnova za velike količine pitke vode kojima je ovo područje iznimno bogato. Hrvatska je jedna od vodećih zemalja u Europi po izvorima pitke vode, a područje LAG-a je jedan od njenih najbogatijih dijelova. Posebnost prirodne baštine predstavljaju geotermalni izvori tople vode u Topuskom koji su osnovni preduvjet za jedno od najboljih lječilišta u Hrvatskoj, te su pokretač lječilišnog, sportskog, rekreacijskog i kulturnog turizma na ovome području. Optimalan sastav šumskih zajednica, obilje vode i hrane tijekom cijele godine, dobro raspoređene livadne i pašnjačke površine kao i relativan mir u šumi stvaraju idealne stanišne uvjete za veliki broj životinjskih vrsta. Na području LAG-a zastupljeno je sveukupno 56 zaštićenih biljnih vrsta, 19 zaštićenih i selećih/ugroženih/zaštićenih vrsta riba, 15 vodozemaca, 67 ptica, te 20 vrsta ugroženih sisavaca.

Na području LAG-a Petrova Gora, nalaze se dva zaštićena područja koja se odnose na **značajni krajobraz Biljeg** i **značajni krajobraz Petrova Gora**. Značajni krajobraz kao kategorija zaštite ima namjenu zaštititi krajobrazne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-povijesne vrijednosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja, i za odmor i rekreaciju. Stoga je iznimno važno izdvojiti vrijednosti ovih zaštićenih područja kako bi se mogli puno bolje iskoristiti njihovi razvojni potencijali. Krajobraz „Biljeg“ se prostire na 194 hektara, a „Petrova Gora“ na 2.734,91 ha od kojih 1.929,53 ha pripada općini Vojnić, a ostatak općinama Topusko i Gvozd. Oba krajobraza su proglašena još 1969. godine i zaštićena prije svega zbog očuvanja cjelovitosti i prirodnog sastava šumskog staništa, potočnih dolina te krajobraznih i kulturno-

povijesnih vrijednosti u svrhu održivog razvoja, te za potrebe turizma i rekreacije. Najvažnija prirodna obilježja su im očuvani šumski predjeli bjelogoričnih šuma s brojnim izvorima vode i bistrim potocima s brzacima i slapovima. U južnom dijelu prevladavaju šume hrasta kitnjaka i pitomog kestena, dok sjeverne obronke obrastaju bukove šume gdje je prisutan i obični grab. To je područje s jedinstvenim šumskim ekosustavima i staništima različitih biljnih i životinjskih vrsta, kao i brojnim vrstama gljiva. Osim prirodnih vrijednosti područja značajnih krajobrazu imaju značaj i zbog svojih kulturno-povijesnih vrijednosti (od antičkih vremena, perioda srednjeg vijeka pa sve do 2. svjetskog rata).

Osobitost LAG-a predstavlja vrijedna krajobrazna i biološka raznolikost koja je, radi svog međunarodnog značaja, uvrštena u međunarodnu mrežu prirodne baštine NATURA 2000 koja je ujedno i najveća koordinirana mreža područja očuvane prirode u svijetu. NATURA 2000 obuhvaća područja koja su, primjenom stručnih kriterija, utvrđena kao područja važna za očuvanje ili uspostavu povoljnog stanja ugroženih i rijetkih stanišnih tipova i/ili divljih vrsta na europskoj i nacionalnoj razini. Za svako područje utvrđeni su ciljevi očuvanja i mjere zaštite prema Uredbi o proglašenju ekološke mreže i Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže. Na području LAG-a se nalazi nekoliko takvih područja od značaja za zajednicu - SCI (*Sites of Community Importance – Lokacija od značaja za zajednicu*), koja u odnosu na ukupnu površinu LAG-a zauzimaju 0,80%. Zaštićeni prirodni lokaliteti uvršteni u ekološku mrežu se odnose na područje oko Jopića špilje i područje potoka Brebornica u općini Krnjak, cret „Don močvar“ u općini Gvozd te rijeke Mrežnicu i Koranu koje prolaze jugo-istočnim dijelom LAG-a u općinama Krnjak Barilović i prikazani su u *Tablici 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a.*

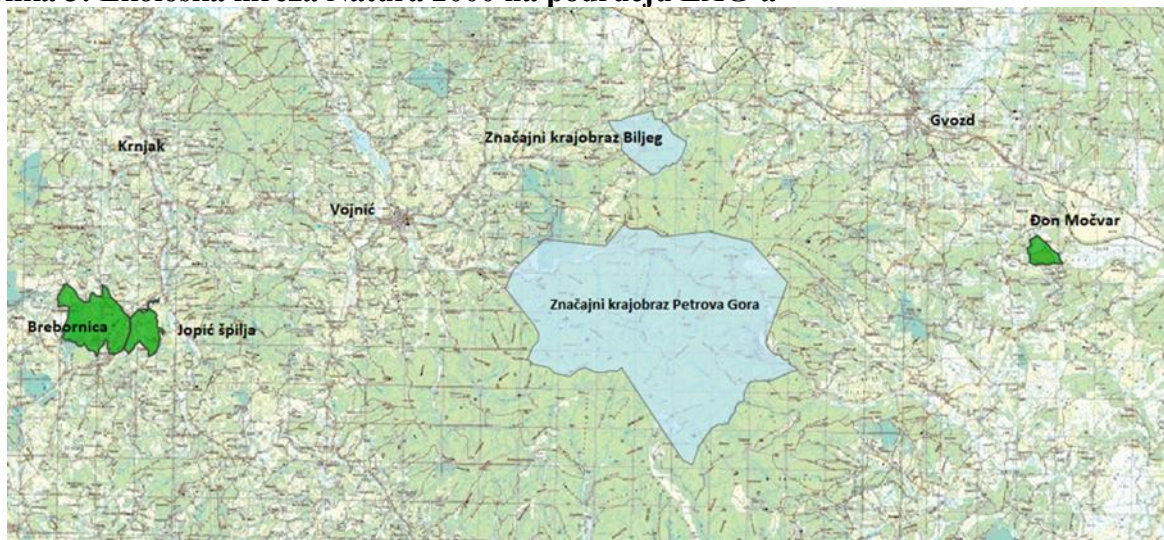
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godišnja proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Značajni krajobraz	Petrova Gora	2.734,91	1969.	Vojnić (1.929,53 ha), Topusko (727,55 ha), Gvozd
Značajni krajobraz	Biljeg	194,0	1969.	Vojnić, Gvozd
Posebni botanički rezervat NATURA 2000 prema Direktivi o staništima	Cret Blatuša „Don Močvar“ HR2001001	17,42 (42,12)	1964. (2014.)	Gvozd
NATURA 2000 prema Direktivi o staništima	Brebornica HR2001391	75,47	2014.	Krnjak
NATURA 2000 prema Direktivi o staništima	Područje oko Jopić Špilje HR2001339	223,31	2014.	Krnjak
NATURA 2000 prema Direktivi o staništima	Korana nizvodno od Slunja HR2001505	588,50	2015. ²	Barilović, Krnjak
NATURA 2000 prema Direktivi o staništima	Mrežnica – Tounjčica HR2000593	1.096	2014.	Barilović
Ukupno LAG	7			

Izvor: Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

² Nije potvrđeno kao SCI (Sites of Community Importance) – Lokacija od značaja za zajednicu

Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a

Izvor: *Biportal, web portal informacijskog sustava zaštite prirode*

Cjelovit prikaz kulturno-povijesne i prirodne baštine područja LAG-a Petrova Gora prikazan je u *Prilogu 2. Kulturno-povijesna i prirodna baština na području LAG-a*

1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a Petrova Gora nije u potpunosti zadovoljavajuće, osobito u nekim područjima. Javna vodoopskrba je dostupna na približno 80% područja LAG-a za 4.752 korisnika. Zadnjih nekoliko godina izgrađeno je više od 15 km nove mreže te obnovljeno isto toliko mreže, kao i nekoliko značajnih vodoopskrbnih objekata pa su značajno smanjeni gubici na mreži. Kanalizacijskom mrežom na koju je priključeno samo 1.049 korisnika, sa samo 4 manja pročistača, pokriveno je manje od 10% područja LAG-a. Obzirom na činjenicu kako se dobar dio područja LAG-a nalazi na propusnoj krškoj podlozi te obiluje vodotocima iznimne vrijednosti, razvoj kanalizacijskog sustava i pročišćavanjem otpadnih voda, prvi je prioritet razvoja infrastrukture.

Drugi prioritet je obnova sustava nerazvrstanih cesta. Iako je uz pomoć sredstava iz Programa ruralnog razvoja 2014.–2020., kao i sredstvima iz više nacionalnih izvora i proračuna JLS asfaltirano zadnjih nekoliko godina više od 50 km nerazvrstanih cesta, još uvijek je neasfaltirano oko 150 km, većinom na područjima općina Gvozd, Krnjak, Topusko i Vojnić.

Važno je napomenuti da je pokrivenost područja LAG-a elektroničko-komunikacijskom infrastrukturom samo 18,48%, ali je još gori podatak da je samo 0,08% korisnika priključeno na svjetlovod. To je svakako velika prepreka za dostupnost brzog interneta za kućanstva i poslovne subjekte. Pokrivenost električnom mrežom područja LAG-a je 100% .

Na području LAG-a djeluju 4 komunalna poduzeća koja preuzimaju, prijevoze i zbrinjavaju komunalni otpad iz većine naselja. U proteklom programskom periodu su izgrađena 3 reciklažna dvorišta u Vrginmostu, Topuskom i Vojniću; Krnjak ima mobilno, a u planu je i izgradnja reciklažnog dvorišta i u Bariloviću. U *Tablici 4.* detaljno je prikazano stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a s podacima o duljinama pojedine infrastrukturne mreže.

Tablica 4: Komunalna infrastruktura na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	n/p
Državna cesta	Km	65,1
Županijska cesta	Km	155,1
Lokalna cesta	Km	151,7
Nerazvrstana cesta	Km	544,9
Željeznička pruga	Km	0,0
Biciklističke staze	Km	227
Međunarodne zračne luke	Broj	n/p
Ostale zračne luke	Broj	n/p
Morske luke	Broj	n/p
Riječne luke	Broj	n/p
Elektr. ener. kablovi	Km	n/p
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	18,48%
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	0,08%
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	0%
Plinovod	Km	2
Vodovod	Km	560
Kanalizacija	Km	30,2
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	4 (malog kapaciteta)
Centri za gospod. otpadom	Broj	n/p
Pretovarni centri	Broj	n/p

Izvor: : Jedinice lokalne samouprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, Hrvatske Ceste d.o.o., Vodovod i odvodnja Vojnić d.o.o., Komunalno Duga Resa d.o.o., Vodoopskrba i odvodnja Topusko d.o.o.

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Do prije par godina, stanje društvene infrastrukture na području LAG-a Petrova Gora je bilo krajnje nezadovoljavajuće, a u nekim područjima i bez dovoljnog broja korisnika. Uz pomoć sredstava iz Programa ruralnog razvoja 2014.–2020., kao i sredstava iz više nacionalnih izvora i proračuna jedinica lokalne samouprave, više društvenih objekata je izgrađeno, rekonstruirano, obnovljeno i potpuno opremljeno. Tako su potpuno izgrađena dva vrtića u Belajskim Poljicama, općina Barilović i Krnjaku te rekonstruirana i opremljena druga dva u Topuskom i Vojniću. Uz to izgrađen je vatrogasni dom u Vojniću, a obnovljene su i tehnički opremljene prostorije koje koriste dobrovoljna vatrogasna društva iz ostalih JLS. Izgrađena je zgrada hitne pomoći u Vojniću, te obnovljeno nekoliko zgrada osnovnih škola koje se nalaze u svakoj od općina LAG-a, kao i više društvenih domova, dječjih igrališta i sportskih građevina. Trenutno se sredstvima iz Programa ruralnog razvoja gradi Kulturni centar u Bariloviću, dok je više projekata društvenih objekata spremno za financiranje u narednom programskom periodu (npr. „Izgradnja novog vrtića i „Izgradnja zgrade Centra za mlade“ u općini Gvozd, „Novi vrtić i jaslice“ u Bariloviću i drugi). U Tablici 5: „Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a“, predstavljeni su ukupni brojevi građevina društvene infrastrukture na području LAG-a.

Ipak, stanje društvene infrastrukture na području LAG-a nije u potpunosti zadovoljavajuće, i ujedno održava pravo stanje življenja stanovnika na ovom području. Osim stomatoloških usluga, stanovnici područja LAG-a svoje potrebe za sekundarnom zdravstvenom zaštitom moraju zadovoljavati u županijskim središtima, Sisku i Karlovcu. Samo Osnovna škola Barilović ima područne škole do 4. razreda dok su u svim drugim mjestima one zatvorene uslijed nedostatka djece. Na području LAG-a postoji samo jedna srednja škola i to u općini Topusko; ne postoji niti jedna ustanova s djelatnostima Pučkog otvorenog učilišta, te niti jedna viša ili visokoobrazovna ustanova. Na cijelom području postoje samo tri knjižnice. Ako se izuzmu objekti u Lječilištu Topusko, osim manjih igrališta i školskih dvorana pri osnovnim

školama te nekoliko otvorenih terena za nogomet skoro da nema sportskih objekata za druge sportove.

Stoga je na području LAG-a i dalje potrebno ulagati u unaprjeđenje društvenih usluga i različite objekte društvene infrastrukture, koji ne moraju biti nužno smješteni u općinskim središtima. Uslijed nedostatka visokoobrazovnih ustanova, nameće se i potreba za ulaganjem sredstva u objekte namijenjene cjeloživotnom obrazovanju (npr. pučka otvorena učilišta, ili opremanje prostorija za neformalne edukacije).

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	5
Kazališta	Broj	n/p
Kino dvorane	Broj	2
Knjižnice	Broj	4
Muzeji	Broj	n/p
Vatrogasni dom	Broj	5
Ambulanta	Broj	6
Dom zdravlja	Broj	5
Bolnica	Broj	n/p
Vrtići	Broj	5
Ostali predškolski objekti	Broj	n/p
Osnovne škole	Broj	5
Srednje škole	Broj	1
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	1
Sportske građevine (otvorene)	Broj	6
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	n/p
Dom za starije i nemoćne	Broj	3
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	n/p

Izvor: *Jedinice lokalne samouprave.*

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

Geografski položaj, povoljna klima i drugi prirodni resursi, kao i postojeća komunalna i poduzetnička infrastruktura, predispozicije su za razvoj različitih grana gospodarstva na području LAG-a. Ocjena stupnja razvijenosti jedinica lokalne samouprave temelji se na indeksu razvijenosti, koji se izračunava na temelju stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda JLS po stanovniku, općeg kretanja stanovništva, te stope obrazovanosti. Prema službeno utvrđenim vrijednostima indeksa razvijenosti tri općine s područja LAG-a Petrova Gora spadaju u 1. razvojnu skupinu prema indeksu razvijenosti (Gvozd, Krnjak i Vojnić), Topusko spada u 2. razvojnu skupinu, dok je samo općina Barilović razvrstana u 4. skupinu. Drugim riječima, sve općine s područje LAG-a spadaju u potpomognuta područja, odnosno ona područja koja prema stupnju razvijenosti zaostaju za prosjekom Republike Hrvatske te im je potrebna dodatna podrška u razvoju. U *Tablici 6:* prikazani su osnovni razvojni pokazatelji područja LAG-a.

Prosječni dohodak po stanovniku za područje LAG-a Petrova Gora iznosi 2.169,50 eura, međutim velike su razlike između pojedinih JLS. Najvišu razinu prosječnog dohotka ima općina Barilović (3.434,88 EUR) te Topusko (1.879,60 EUR) dok je najmanja u općini Vojnić, od samo 686,70 EUR.

U periodu 2018. – 2020., primjetan je blagi porast broja tvrtki i ukupnog broja zaposlenih, usprkos zastoju gospodarstva u RH uslijed pandemije virusa Covid 19. Od ukupnog broja tvrtki

(228) sa sjedištem na području LAG-a, ogromna većina spada među mikro i male tvrtke, dok samo četiri tvrtke spadaju u kategoriju srednjih; dvije u općini Barilović te po jedna u Vojniću i Topuskom. Velike tvrtke na području LAG- a nisu registrirane. Najveći broj tvrtki, njih 79 se nalazi na području općine Vojnić, te općine Barilović (61). U Bariloviću se nalazi i tvrtka koja zapošljava najveći broj djelatnika (224), a koja ujedno ostvaruje i najveći prihod. Među prvih 10 tvrtki prema ukupnim prihodima, njih 6 se nalazi u općini Barilović, od kojih 5 u Poslovnom parku u Belajskim Poljicama. Slično je i ako se gledaju tvrtke prema kategoriji „dobit prije oporezivanja“ gdje se među prvih 10 nalaze njih 8 s područja općine Barilović. Poslovni park u Belajskim Poljicama, općina Barilović je najveća poslovna zona na području LAG-a, u kojoj je smješteno 20 poduzeća koja zajedno zapošljavaju više od 400 djelatnika. Poslovna infrastruktura u drugim JLS je znatno nerazvijenija. Prema broju zaposlenih, najznačajnije djelatnosti su prerađivačka industrija sa 521 zaposlene osobe i građevinarstvo sa 537, dok je u poljoprivredi i šumarstvu zaposleno 150, a u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 188. Broj zaposlenih na području LAG-a prema području djelatnosti NKD 2007 u zadnje tri godine je prikazan u *Tablici 7.*, a broj tvrtki u istom periodu u *Tablici 8.*

Poljoprivreda je važna djelatnost područja LAG-a, prije svega zbog činjenice da se njome bavi značajan broj poljoprivrednih gospodarstava od kojih velika većina obiteljska. Tako je u 2020. godini djelovalo 1.558 poljoprivrednih gospodarstava, od kojih 1.309 u obliku obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (OPG) te još 150 samoopkrbnih obiteljskih gospodarstava (SOPG). Broj poljoprivrednih gospodarstava u drugim organizacijskim oblicima bio je znatno manji (*Tablica 10.*: Struktura poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a). Rijetki su slučajevi udruživanja proizvođača tako da na području LAG-a djeluje samo 10 zadruga. Broj ekoloških proizvođača na području LAG-a je još uvijek vrlo mali, njih 189, a čak 60,8 % je s područja općine Vojnić. Ta činjenica govori da se na prostorima drugih JLS još uvijek nije iskoristila prednost očuvanog okoliša, prije svega čistih voda i tla. Poljoprivredna proizvodnja na području LAG-a Petrova Gora zbog klimatskih i zemljopisnih karakteristika, te brojnog stanja stanovništva pokazuje određene specifičnosti u pogledu proizvodnje i razvoja. Radi se o brdovitom području nadmorske visine do 200 m, inklinacije terena do 15 %. Veličina poljoprivrednog gospodarstva se razlikuje od općine do općine, ali najveći broj gospodarstava se ekonomskom veličinom svoje poljoprivredne proizvodnje, uglavnom može svrstati u mala poljoprivredna gospodarstva (*Tablica 11.*). Uzevši u obzir ukupne poljoprivredne površine iz ARKOD-a, te navedeni broj poljoprivrednih gospodarstava, dobije se da je prosječna površina koju jedno gospodarstvo prosječno obrađuje 5,55 ha. To je neznatno povećanje u odnosu na prošli programski period, što govori o ekstenzivnom načinu bavljenja poljoprivredom na ovom području. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede o stočnom fondu na području općina koje čine teritorij LAG-a zadnjih nekoliko godina, broj goveda na poljoprivrednim gospodarstvima se konstantno smanjuje, dok se povećava broj ovaca (*Tablica 13*: Brojno stanje stoke na području LAG-a).

Zbog specifičnih prirodnih resursa, zemljišta i prirodnih-klimatskih pogodnosti područje LAG-a ima izniman potencijal za razvitak ekološke poljoprivrede koja može pozitivno utjecati na druge grane, prije svega preradu poljoprivrednih proizvoda više dodane vrijednosti i turizam. Nezagađeno tlo i klimatološka obilježja poput temperature zraka, oborina i vlage zraka pogodni su za poljoprivredu i kao takvi ne predstavljaju ograničenja, već omogućuju proizvodnju žitarica (kukuruz, pšenica, ječam), različitih vrsta koštunjicavog, jezgričastog i lupinastog voća, i dodatni su poticaj za razvoj stočarstva.

Kao jedan od značajnijih prirodnih resursa na području LAG-a ističu se šumske površine, pri čemu zauzimaju približno 60 % ukupne površine područja LAG-a, gdje prevladavaju šume bukve, običnog graba i pitomog kestena. Značajni potencijali šuma na površini LAG-a nisu u korelaciji s brojem i veličinom gospodarskih subjekata, registriranih na ovom području, koje se

bave sječom, vučom, izvlačenjem i kasnijom preradom drva. Takvi gospodarski subjekti spadaju u kategoriju mikro ili malih s maksimalno dvadesetak zaposlenih, dok su veće tvrtke koje prerađuju drvo i bio masu, a koje imaju puno više zaposlenih, smještene u susjednim gradovima i općinama.

Turistički kapaciteti područja LAG-a, prvenstveno su zastupljeni u smještajnim kapacitetima termalnog kompleksa Lječilišta i Top Termi u Topuskom. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, oko 90 % ležajeva s područja LAG-a je u Topuskom, a i broj noćenja koji se ostvaruje je preko 95 % na području Topuskog (*Tablica 14.*). Karakteristični oblik vlasništva nad objektima Lječilišta (u vlasništvu SMZ), uz nedostatak većih ulaganja u modernizaciju smještaja i druge ponude su samo neki od ograničavajućih faktora zašto nisu bolje valorizirane prirodne pogodnosti Topuskog. Međutim, veseli činjenica da je zadnjih nekoliko godina došlo do povećanja broja ležaja u privatnom sektoru, ne samo u Topuskom, već i u drugim JLS. Uz to, polako se kroz manja i veća ulaganja svih JLS počinju valorizirati prometni položaj te druge prirodne i kulturno - povijesne vrijednosti područja LAG-a, a koje nisu vezane uz zdravstveni turizam (npr. obnova povijesnih lokacija na Petrovoj Gori, djelomična obnova starih gradova, Izgradnja Turističko sportskog centra „Korana“ u Donjem Velemeriću, Općina Barilović i mnoge druge). Ipak, cijelo područje LAG-a trpi posljedice nedostatka zajedničkog i prepoznatljivog destinacijskog managementa za cijelo područje LAG-a, odnosno nedostatka sustavnog ulaganja u integriranu marketinšku komunikaciju koju rezultira slabom prepoznatljivošću ovog područja kao poželjnog turističkog odredišta.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na području LAG-a Petrova Gora je bilo 717 nezaposlenih osoba što predstavlja više nego dvostruko smanjenje u odnosu na prošli programski period. Razlog tomu leži u činjenici da je jednim dijelom došlo do smanjenja ukupnog broja stanovnika uslijed migracija u veće gradove i inozemstvo, a drugim dijelom, da je došlo do povećanog broja zaposlenih u gospodarskim subjektima na prostoru LAG-a i u većim susjednim gradovima. Iz *Tablica 15. i 16.* vidljivo je da je najveći broj nezaposlenih u kategorijama od preko 50 godina.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji područja LAG-a

JLS	Razvojni skupina prema IR	Indeks razvijenosti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Barilović	IV.	98,077	3.434,88	195,09	0,18784	92,64	164,9	0,0996641
Gvozd	I.	80,584	2.039,22	119,77	0,52406	63,59	300	0,0822591
Krnjak	I.	86,956	1.790,88	109,93	0,33667	74,90	254,6	0,0892857
Topusko	II.	94,87	3.109,19	249,47	0,25668	77,32	176,2	0,131101
Vojnić	I.	89,87	1.738,70	91,14	0,28811	80,56	163,1	0,0676801
Ukupno LAG	n/p	n/p	2.169,50	142,58	35,14%	74,09	223,48	0,0926

Izvor: *Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije stanje*

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007 ³																				Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	117	0	458	0	68	335	112	18	189	0	0	0	28	7	0	0	9	0	0	0	0	1.341
2019.	132	0	544	0	69	474	175	25	165	0	0	0	37	8	0	0	10	0	0	0	0	1.639
2020.	150	0	521	0	80	537	115	24	188	0	0	0	43	8	0	0	23	0	0	0	0	1.687

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	63	0	41	1	6	24	30	4	19	0	0	3	10	3	0	0	3	0	0	0	0	207
2019.	66	0	44	0	6	29	33	6	18	0	0	3	15	3	0	0	4	0	0	0	0	227
2020.	66	0	43	0	6	32	29	7	19	0	0	3	15	3	0	0	5	0	0	0	0	228

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	20	163	183
2019.	24	165	189
2020.	22	170	192

Izvor: Hrvatska obrtnička komora

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						Od toga broj ekoloških proizvođača
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	
Barilović	265	21	8	6	3	0	17
Gvozd	188	35	1	12	4	0	18
Krnjak	228	16	1	8	1	1	36
Topusko	174	51	17	2	1	0	3
Vojnić	454	27	1	32	1	0	115
Ukupno LAG	1.309	150	28	60	10	1	189

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – AGRONET

³ Državni zavod za statistiku - Broj zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007)

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Barilović	153	110	30	7	3	0
Gvozd	123	92	12	8	4	1
Krnjak	156	52	25	13	7	2
Topusko	130	72	26	14	5	1
Vojnić	277	164	49	18	4	3
Ukupno LAG	839	490	142	60	23	7

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište
Barilović	1.369,40	2.740	354,60	121,94	1,52	n/p	257,96	627,87	
Gvozd	1.740,31	1.933	446,62	171,82	0,20	n/p	375,06	733,18	
Krnjak	1.614,33	2.077	307,87	165,80	n/p	n/p	271,26	853,55	
Topusko	1.255,09	1.439	394,15	55,78	n/p	n/p	136,40	664,34	
Vojnić	2.667,15	3.175	514,88	597,98	n/p	n/p	294,22	1.254,70	
Ukupno LAG	8.646,28	11.364,00	2.018,12	1.113,32	1,72	n/p	1.334,90	4.133,64	55.903.75

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o.

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo	Ovca	Koza	Konj	Svinja	Perad	Magarac	Pčela (pčelinje zajednice)
Barilović	1.211	1.559	45	29	1.070	9.474	10	975
Gvozd	679	1.040	263	31	936	8.099	7	980
Krnjak	616	2.259	39	149	846	5.658	n/p	890
Topusko	197	1.578	82	11	901	7.671	n/p	955
Vojnić	854	3.493	180	56	1.810	10.917	14	1.359
Ukupno LAG	3.557	9.929	609	276	5.563	41.819	31	5.159

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
Barilović	779	442	337	2 049	990	1 059	876	443	433	2 231	997	1 234	786	559	227	2	1.217	821
Gvozd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Krnjak	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Topusko	14.904	10.167	4.737	51.225	40.728	10.497	12.939	8.724	4.215	45.366	35.980	9.386	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Vojnić	662	266	396	1 346	437	909	908	267	641	2 322	597	1 725	515	293	222	932	557	375
Ukupno LAG	16.345	10.875	5.470	51.225	42.155	11.406	14.723	9.434	5.289	45.366	37.574	9.386	1.301	852	449	934	1.774	1.196

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60 i više			ukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	ukupno			
Barilović	1	2	3	2	6	8	2	6	8	2	6	8	2	3	5	2	2	4	2	2	4	5	5	10	5	7	12	3	3	6	87
Gvozd	2	2	3	10	8	18	5	11	16	9	7	15	5	7	12	12	10	22	14	19	33	25	18	43	31	26	57	40	23	63	284
Krnjak	1	2	3	1	3	4	1	2	3	2	5	7	2	3	5	4	1	5	7	2	9	4	6	10	3	4	7	2	1	3	57
Topusko	1	2	3	11	11	22	2	9	11	3	6	9	4	3	7	7	6	14	3	9	12	8	5	13	13	12	25	13	11	24	140
Vojnić	5	3	8	5	8	13	1	4	5	4	6	11	3	8	11	6	7	13	7	12	19	18	15	33	17	12	29	16	12	28	169
Ukupno LAG	10	11	21	29	36	65	11	32	43	20	30	50	16	24	40	31	27	58	33	44	77	60	49	109	69	61	130	74	51	124	717

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/>)

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																												ukupno					
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-64			65 i više			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M		Ž	U	M	Ž	U
Barilović	2	0	2	7	8	15	28	24	52	48	36	84	59	51	110	65	55	120	62	52	114	59	52	111	59	49	108	25	13	38	2	0	2	756
Gvozd	0	0	0	1	0	1	12	10	22	18	19	37	24	22	46	34	14	48	19	7	26	18	9	27	12	5	17	3	1	4	0	1	1	229
Krnjak	0	0	0	0	1	1	2	1	3	3	4	7	6	2	8	12	7	19	21	17	38	16	12	28	11	6	17	0	4	4	0	0	0	125
Topusko	3	9	12	9	4	13	16	14	30	47	42	89	47	38	85	40	33	73	49	48	97	46	42	88	33	31	64	8	9	17	5	1	6	574
Vojnić	7	9	16	12	5	17	21	23	44	51	48	99	53	47	100	48	30	78	42	37	79	30	33	63	30	28	58	17	8	25	5	1	6	585
Ukupno LAG	12	18	30	29	18	47	79	72	151	167	149	316	189	160	349	199	139	338	193	161	354	169	148	317	145	119	264	53	35	88	12	3	15	2.269

Izvor: Državni zavod za statistiku

1.3. Demografske značajke područja LAG-a

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, na području LAG-a Petrova Gora živjelo je 15.694 stanovnika. Najveći broj stanovnika je imala općina Vojnić, dok najmanji broj stanovnika bilo u općini Krnjak. Gustoća naseljenosti područja LAG-a iznosila je 16,72 stanovnika po kvadratnom kilometru što je bilo daleko manje od prosjeka Republike Hrvatske (75,8), i više nego dvostruko manje od gustoće naseljenosti u Karlovačkoj (35,55) i Sisačko-moslavačkoj županiji (38,59). Rezultati popisa stanovništva 2021. pokazuju zabrinjavajući trend pada broja stanovnika u svim općinama LAG-a, tako da sada na ovom području živi 11.876 stanovnika što je smanjenje u odnosu na raniji popis od 3.818 stanovnika ili 24,33%. Pri tome je najmanji pad u općini Barilović 10,6%, a najveći u Krnjaku 32,90% i Gvozdu 31,08%. Gustoća naseljenosti područja LAG-a je smanjena na 12,65 stanovnika po kvadratnom kilometru.

Ako se usporede i ostale demografske karakteristike stanovništva (natalitet, mortalitet i vitalni indeks), a na osnovu usporedbe podataka iz 2011. i 2020., može se zaključiti da su svi pokazatelji negativni i to za cijelo područje LAG-a. U usporednom periodu, iz *Tablice 17.*, vidljivo je da je u odnosu na 2011. godinu, skoro dvostruko manji broj živorođene djece u 2020. Isto tako, vidljiv je katastrofalni podatak da je više od 4 puta veći broj umrlih od živorođenih u 2020. godini. Negativni trend kretanja broja stanovnika nije samo odraz negativnog prirodnog prirasta, već i negativnog migracijskog salda. Prosječna starost stanovnika LAG-a je 2011. bila 47,02 godina (*Tablica 17.*), te je veća od prosječne starosti stanovništva Republike Hrvatske koja iznosi 42,2. Na žalost, zvanični podatci s popisa iz 2021. godine će sigurno biti još lošiji.

Uz to, važno je istaknuti da je na području LAG-a prema popisu iz 2021. živjelo 4.748 pripadnika 13 različitih nacionalnih manjina od kojih su najzastupljeniji bili Srbi (35,21% od ukupnog broja stanovnika LAG-a), te Bošnjaci sa 4,03%. To svakako predstavlja posebno bogatstvo LAG-a Petrova Gora.

Od ukupnog broja obrazovnog stanovništva (10.527 stanovnika) područja LAG-a, vrlo mali broj stanovnika ima visoko obrazovanje. Sveučilišni studij ima završeno njih 500, a samo sedam stanovnika ima završen doktorat znanosti. Najveći broj stanovnika je sa završenom srednjom stručnom spremom, međutim, iznimno je veliki broj stanovnika koji imaju samo završenu osnovnu školu, što toj kategoriji stanovništva zasigurno predstavlja veliki nedostatak prilikom pristupanja na tržište rada. To ukazuje na potrebu razvoja edukacijsko informativnih aktivnosti odnosno svih aktivnosti vezanih za jačanje ljudskih kapaciteta i razvoj cjeloživotnog učenja. U *Tablici 18.* prikazana je obrazovna struktura stanovništva LAG-a.

Nizak životni standard, porast stope nezaposlenosti mladih u promatranom razdoblju, nedostatne potpora mladima imaju značajan utjecaj na razinu fertiliteta i broj živorođenih. Svi ti čimbenici uvelike utječu na kretanje nataliteta i prirodnog prirasta na području LAG-a, što rezultira još uvijek relativno niskim stopama nataliteta i pomicanjem dobnih granica za rađanje prvog djeteta. Isto tako, negativni demografski trendovi u području ukazuju na potrebu potpore osjetljivim skupinama društva, posebno ženama i mladima, te osobama starije dobi koje su još uvijek radno sposobne. Potrebno je pružiti potporu programima zapošljavanja i samozapošljavanja u svim sektorima. LAG se u ovom razdoblju mora posvetiti rješavanju potrebe povećanja kvalitete života stanovnika razvojem obrazovnih programa, jačanjem sporta i rekreacije te opće kvalitete života stanovnika.

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.
Barilović	32	21	56	49	57,14	42,86	44,5
Gvozd	12	11	81	69	14,81	15,94	50,9
Krnjak	12	9	34	27	35,29	33,33	48,9
Topusko	21	9	50	41	42,00	21,95	45,5
Vojnić	36	15	96	87	37,50	17,24	45,3
Ukupno LAG	113	65	317	273	35,65	23,81	47,02

Izvor: Državni zavod za statistiku; Popis stanovništva 2021 i 2011. Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola ⁴			Visoko obrazovanje												Nepoznato		
										Svega			Stručni studij ⁵			Sveučilišni studij ⁶			Doktorat					
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U
Barilović	3	15	18	281	413	694	715	489	1.204	108	151	259	54	66	120	52	85	137	2	0	2	1	0	1
Gvozd	6	63	69	228	273	501	555	384	939	90	107	197	56	62	118	33	43	76	1	2	3	0	0	0
Krnjak	3	31	34	148	166	314	353	261	614	57	47	104	34	19	53	23	28	51	0	0	0	0	0	0
Topusko	8	47	55	186	284	470	589	469	1.058	137	160	297	76	83	159	60	77	137	1	0	1	0	0	0
Vojnić	55	112	167	459	585	1.044	901	626	1.527	129	126	255	78	77	155	50	49	99	1	0	1	0	0	0
Ukupno LAG	75	268	343	1.302	1.721	3.023	3.113	2.229	5.342	521	591	1.112	298	307	605	218	282	500	5	2	7	1	0	1

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu), 2021.

⁴ Obuhvaćene su sve srednje škole – industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije

⁵ Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta te stručni studiji po Bologni.

⁶ Obuhvaćeni su svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

U proteklom periodu LAG Petrova Gora je raspisao i obradio 7 natječaja iz Podmjere 19.2. Upravni odbor LAG-a, je kao tijelo nadležno za odabir projekata iz LAG natječaja je po završetku natječajne procedure donio odluke o odabiru za 73 projekata ukupne vrijednosti 1.170.470,03 EUR, koje su dalje administrirale djelatnice LAG-a. APPRRR je do završetka izrade LRS potvrdio 44 projekta vrijednosti 736.301,91 EUR, dok je još u obradi od strane Agencije, 29 projekata (T.O. 6.3.1). Do sada je ukupno potpuno isplaćeno 413.469,11 EUR.

Za provedbu 73 projekata ukupno je dodijeljeno 1.170.470,03 EUR čime je realizirano 105 % ukupne alokacije za Podmjeru 19.2. Unutar SC 1 „Konkurentna i održiva poljoprivredna proizvodnja integrirana u EU okvire za TO 1.1.1. „Povećanje konkurentnosti i modernizacija poljoprivrednih gospodarstava“ (sukladnost s Mjerom 4 PRR) je odobreno 16 projekata ukupne vrijednosti 207.935,13 EUR, a za TO 1.3.1. „Razvoj i unapređenje poslovanja malih poljoprivrednika“ (sukladnost s Mjerom 6 PRR) je odobreno 49 projekata ukupne vrijednosti 734.289,03 EUR. 29 projekata odobrenih prema posljednjem natječaju LAG-a se još uvijek nalaze u obradi od strane APPRRR-a.

Unutar SC 3 „Održivo korištenje raspoloživih prirodnih potencijala u funkciji osiguranja ruralnih područja kao sigurnog i privlačnog mjesta za život rad te djelovanje na kapacitete LAG-a, umrežavanje, suradnju i partnerstva“ i TO 3.1.1. „Ulaganja u temeljne usluge za ruralno stanovništvo uključujući slobodno vrijeme, kulturne aktivnosti i povezanu infrastrukturu“ (sukladnost s Mjerom 7 PRR), odobreno je 8 projekata ukupne vrijednosti 228.245,87 EUR. Svih osam projekata koji su odobreni je kandidirano od strane JLS, tako da nije bio niti jedan projekt od strane civilnog sektora, čemu svakako treba posvetiti osobitu pozornost u narednom periodu.

Do 1. lipnja 2023. godine korisnicima je isplaćeno 413.469,11 EUR što je 35,33 % od ukupno odobrenih sredstava.

U okviru Podmjere 19.3., kroz tip operacije 19.3.2. koja se odnosi na „Provedbu aktivnosti projekata suradnje“ LAG Petrova Gora kao partner sudjeluje u provedbi projekta „Zelena priča“. „Zelena priča“ je projekt suradnje tri lokalne akcijske grupe, LAG-a Vallis Colapis, LAG-a Una i LAG-a Petrova Gora, gdje je cilj projekta: Promocija i razvoj integrirane ponude ruralnog turizma, a vrijednost projekta: 152.686,87 € (LAG Petrova Gora 35.464,51€). Ovim ulaganjem u opću rekreacijsku opremu na području provedbe projekta povećava se atraktivnost područja za lokalno stanovništvo, kao i vikend turiste i rekreativce. Kroz operativni plan vrednovanja turističkog potencijala i edukacije, predstavnici ciljanih skupina (predstavnici turističkih zajednica, nositelji poljoprivrednih gospodarstava i pružatelji usluga u turizmu) bit će educirani o selektivnim oblicima turizma i novim metodama iskorištavanja turističkog potencijala s naglaskom na samoodrživost. Pokretanjem digitalne televizije na kojoj će biti prikazivani prilozi o primjerima dobre prakse, ali i sama turistička ponuda područja, povećat će se atraktivnost i prepoznatljivost područja provedbe projekta. Projektom se dodatno doprinosi multisektorskoj suradnji i povezivanju.

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

Provedba LRS 2014. – 2022.											
Tip operacije	Natječaj LAG-a		Odobreni projekti od strane LAG-a		Odobreni projekti od strane APPRRR		Potpuno isplaćeni projekti		Pokazatelji		
	br	Alokacija, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a	Pokazatelji LAG-a
4.1.1.	2	272.720,21	16	207.935,13	16	207.935,13	11	90.233,62	0	Broj PG kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u modernizaciju / restrukturiranje 15	Broj PG kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u modernizaciju /restrukturiranje 11
4.2.1.	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
6.1.1.	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
6.3.1.	3	764.482,20	49	734.289,03	20	300.120,91	20	270.164,17	0	Broj PG kojima je dodijeljena potpora za razvoj i unapređenje malih poljoprivrednih gospodarstava 50	Broj PG kojima je dodijeljena potpora za razvoj i unapređenje malih poljoprivrednih gospodarstava 20
6.4.1.	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
7.4.1.	2	247.340,69	8	228.245,87	8	228.245,87	3	53.071,32	0	Broj sufinanciranih Projekata 8	Broj sufinanciranih projekata 3
4.1.1.	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p

Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022						
Naziv projekta	Izvor financiranja projekta	Ukupni iznos projekta, eura	Iznos učešća LAG-a, eura	Razdoblje provedbe projekta	Uloga LAG-a u provedbi projekta	Rezultati i pokazatelji
Zelena Priča	EU	152.686,87	35.464,51	do 30. lipnja 2025.	Partner	Promocija i razvoj ruralnog turizma; Jačanje turističke ponude; Jačanje ljudskih kapaciteta

Izvor: *Agencija za plaćanja u poljoprivredi, iskorištenost sredstava, interna evidencija LAG-a*

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS-a

3.1. Opis partnerstva

Prilikom izrade LRS LAG-a Petrova Gora korištena su već kreirana, postojeća, partnerstva dionika iz sve tri interesne skupine, odnosno dionika iz javnog, civilnog i gospodarskog sektora. Skupštinu LAG čine 43 člana (5 članova iz javne interesne skupine, 15 iz civilne te još 23 člana iz gospodarske interesne skupine). Od tog broja, 12 članova su žene, a Skupština ima samo 3 člana iz skupine mladih. Jasno je da je u narednom programskom periodu nužno dodatnom animacijom povećati broj žena i mladih.

Također je tijekom izrade LRS uočeno da se kreirana partnerstva s gospodarskim sektorom uglavnom odnose na gospodarske subjekte mikro razine koji uglavnom obavljaju poljoprivrednu djelatnost, odnosno, najčešće obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Svakako je nužno za kvalitetniju provedbu LRS, dodatno animirati predstavnike iz gospodarske interesne skupine prije svih one koji se bave drugim, nepoljoprivrednim djelatnostima, da ne samo da se uključe u članstvo LAG-a, već da aktivno sudjeluju u njegovom radu.

Tablica 20: Članovi LAG-a

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ⁷
23	15	5	43	12	3

Izvor: LAG Petrova Gora

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ⁸
23	15	5	43	12	3

Izvor: LAG Petrova Gora

Tablica 22: Tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Upravni odbor LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ⁹
4	3	2	9	5	3

Izvor: LAG Petrova Gora

⁷ osobe do uključujući 40. godina

⁸ osobe do uključujući 40. godina

⁹ osobe do uključujući 40. godina

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

LAG „Petrova Gora“ je tijekom 2022. godine započeo s izradom Lokalne razvojne strategije za razdoblje 2023.-2027. Održane su 3 radionice za predstavnike svih sektora te posebno dodatnih pet zasebnih sastanaka sa svakim od čelnika Jedinica lokalne samouprave u sastavu LAG-a. Sva ova događanja su imala za cilj da prije svega potaknu sudionike na aktivno sudjelovanje u izradi strategije, da istaknu važnost izrade SWOT analize za konačni oblik LRS, kao i da identificiraju specifične razvojne potrebe LAG-a Petrova Gora te područja za intervencije.

U radionicama je sudjelovao relativno mali broj sudionika (34) iz javnog, civilnog i gospodarskog sektora. Tijekom procesa izrade uočen je mali broj sudionika i opća nezainteresiranost predstavnika iz gospodarskog sektora, što se pokušalo otkloniti on-line anketom gdje su se dionici iz ovog sektora mogli uključiti i svojim prijedlozima dati doprinos oblikovanju LRS. Pri tome su imali priliku dostaviti svoje projektne prijedloge LAG-u „Petrova Gora“ kako bi se bolje shvatile njihove razvojne potrebe, ali i kako bi se što kvalitetnije oblikovale buduće intervencije za novo programsko razdoblje.

Prilikom izrade LRS je uočena jasno izražena potreba povećanja aktivnosti dodatne animacije svih lokalnih dionika, i to na cijelom području LAG-a, a sve u cilju uključivanja većeg broja dionika osobito iz civilnog i gospodarskog sektora u buduće aktivnosti LAG-a. S tim u svezi je i uočena potreba unaprjeđenja postojeće web stranice LAG-a, sve u cilju bolje prezentacije svih aktivnosti koje LAG provodi, kao i njegovih dosadašnjih i budućih postignuća, kako članstvu tako i široj javnosti.

Skupština LAG-a Petrova Gora je na sjednici održanoj 18.09.2023. godine u Vojniću, nakon rasprave i usuglašavanja, usvojila Lokalnu razvojnu strategiju za programsko razdoblje 2023.-2027.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
Radionica za izradu LRS LAG-a Petrova Gora za razdoblje 2023.-2027.	15	Vojnić	28.06.2022.
Radionica za izradu LRS LAG-a Petrova Gora za razdoblje 2023.-2027.	14	Vojnić, LD Muljava	05.07.2022.
Radionica za izradu LRS LAG-a Petrova Gora za razdoblje 2023.-2027.	5	Gvozd	02.02.2023.
Anketa za gospodarski sektor za izradu LRS LAG-a Petrova Gora za razdoblje 2023.-2027.	28	Područje cijelog LAG-a	svibanj. 2023.
Skupština LAG-a - Usvajanje LRS	22	Vojnić, LD Muljava	18.09.2023.

Izvor: LAG Petrova Gora

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

U izradi SWOT analize korištena su mišljenja i sugestije sudionika radionica, kao i mišljenja i prijedlozi dobiveni od različitih dionika putem email-a. Sudionici u procesu su na osnovu vlastitih viđenja stanja gospodarstva, infrastrukture i razvoju društva na području LAG-a uvelike doprinijeli samom procesu izrade LRS, odnosno razumijevanju razvojnih potreba područja LAG-a, kao i mogućih intervencija koje mogu pomoći ravnomjernom razvoju cijelog područja LAG-a.

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

Snage	Slabosti
<p><u>Očuvani prirodni resursi</u> Područje bez zagađenja zraka, vode i tla, bez zagađenja bukom, očuvana priroda – prirodni krajobrazi, šume i izvori pitke i ljekovite vode, kao i nezagađene rijeke Korana i Mrežnica; nepostojanje značajnih industrijskih zagađivača, posebosti zaštićenog krajobraza Petrova Gora – Biljeg.</p> <p><u>Povoljan geoprometni položaj</u> Povoljan geografski i tranzitni položaj: blizina gradskih i općinskih središta i turističkih destinacija; blizina granice s BiH, mogućnost za stanovnike LAG-a korištenje gospodarske i društvene infrastrukture većih gradova (Karlovac i Duga Resa); omogućuje pokretanje novih i intenziviranje postojećih gospodarskih aktivnosti.</p> <p><u>Bogata kulturna i povijesna baština</u> Bogata kulturna baština, 13 zaštićenih kulturnih dobara, kulturne posebnosti zaštićenog krajobraza Petrova Gora - Biljeg, mnoštvo drugih povijesnih lokacija (ostatci starih utvrđenih gradova, stari mlinovi i dr.); očuvanje nematerijalne baštine kroz djelovanje KUD-ova i pojedinaca.</p> <p><u>Opća kvaliteta životnih uvjeta</u> Kvaliteta života lokalnog stanovništva očituje se u očuvanom okolišu i smirenom životnom tempu koji predstavlja u zadnje vrijeme globalno poželjnu alternativu užurbanom urbanom životu.</p> <p><u>LAG kao multietnička sredina</u> Suživot pripadnika tri etničke skupine na području LAG-a: Srba, Hrvata i Bošnjaka (na području Vojnića), predstavlja bogatstvo različitosti kakve ne posjeduju velika većina drugih JLS u RH te ujedno otvara niz mogućnosti za razvoj gospodarstva i demografsku obnovu.</p> <p><u>Dostupnost većine socijalnih usluga u općinskim središtima</u> Za razliku od mnogih drugih JLS, velika većina osnovnih usluga je još uvijek prisutna u općinskim središtima područja LAG-a (dječji vrtići i osnovne škole, svi oblici primarne zdravstvene zaštite, pošta, FINA, katastar, gruntovnica, ispostave</p>	<p><u>Mreža nerazvrstanih cesta</u> Nedovoljna izgrađenost sustava nerazvrstanih cesta na području LAG-a gdje je trećina cesta još uvijek bez asfaltnog zastora nepovoljno utječe na sigurnost i brzinu prometa te na povećana sredstva za održavanje. To negativno utječe i na demografske prilike i ukupni gospodarski potencijal cijelog područja, posebno na aktivnosti u poljoprivredi, turizmu i drugim sektorima.</p> <p><u>Nedovoljno izgrađen sustav odvodnje i vodoopskrbe</u> Neizgrađenost sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, kao i nedovršenost sustava vodoopskrbe u svim naseljima na području LAG-a potencijalno negativno djeluje na očuvanje okoliša i ukupni gospodarski potencijal cijelog područja.</p> <p><u>Gospodarenje otpadom</u> Iako je zadnjih 5 godina učinjeno puno u smislu gospodarenja otpadom (zatvaranje i sanacija odlagališta, izgradnja reciklažnih dvorišta i dr.), potrebno je učiniti dodatni napor na podizanju razine svijesti lokalnog stanovništva o nužnosti očuvanja okoliša te odlaganja i razdvajanja otpada.</p> <p><u>Nedovoljno razvijena društvena, sportska i druga javna infrastruktura</u> Radi povećanja kvalitete življenja i potrebe zadržavanja stanovništva na ovom prostoru potrebno je nastaviti ulaganja u društvenu infrastrukturu, sportske i rekreacijske sadržaje te javnu turističku infrastrukturu, osobito u dijelovima koji gravitiraju zaštićenim kulturnim spomenicima te značajnim prirodnim i povijesnim lokacijama.</p> <p><u>Nedovoljno razvijena mreža širokopojsnog Interneta na cijelom području LAG-a</u> Radi povećanja opće kvalitete življenja, potrebe zadržavanja starog i doseljavanja novog stanovništva, kao i razvoj gospodarstva, potrebno je što prije učiniti dostupnim širokopojsni internet za sva naselja na području LAG-a.</p> <p><u>Nedovoljna prepoznatljivost područja LAG-a</u> Ukoliko se ne radi na popularizaciji prirodnih i kulturnih posebnosti područja LAG-a, izgubit će se</p>

<p>porezne uprave, CSS, zavodi za mirovinsko i zdravstveno osiguranje i mnoge druge). Kao jedan od preduvjeta za demografsku obnovu, sve ove usluge trebaju se svakako zadržati u narednom periodu.</p> <p><u>Dobra resursna osnova za razvoj više vrsta gospodarskih djelatnosti</u> Obzirom na postojeću resursnu osnovu (očuvana priroda, izvori pitke voda, šume, nezagađeno tlo, kulturno povijesna baština i dr.) moguće je s ciljanim djelovanjem svih sektora i usklađivanjem njihovih aktivnosti ostvariti održivi ravnomjeran razvoj cijelog područja</p> <p><u>Izniman potencijal za ekološku poljoprivrednu proizvodnju s većom dodanom vrijednosti</u> S obzirom na karakteristike tla, klimatska i druga prirodna obilježja područja LAG-a te zadnjih nekoliko godina, razvijenu osnovu u sektoru voćarstva, evidentni su potencijali za daljnji razvoj ekološke proizvodnje uz mogućnosti za dobivanje proizvoda veće dodane vrijednosti i povezivanje s turističkom ponudom.</p> <p><u>Relativno povoljne cijene nekretnina</u> Povoljne cijene stambenih i poslovnih prostora, građevinskog i osobito poljoprivrednog zemljišta u usporedbi s urbanim središtima u neposrednoj blizini (npr. Karlovac) čini ovo područje atraktivnom lokacijom za sve vrste investicija. Isto tako, niže komunalne naknade, spomenička renta i druga davanja na razini općina u usporedbi s većim sredinama, može biti dodatno ohrabrenje za nove investicije.</p> <p><u>Rastuće gospodarske aktivnosti u sektoru šumarstva, prerade drveta i korištenje biomase u proizvodnji energije</u> Gospodarske aktivnosti u sektoru šumarstva i prerade drva koje se zadnjih nekoliko godina događaju na ovom području ukazuju na porast prometa, prihoda pa i broja zaposlenih u ovom sektoru u narednom periodu te uz to predstavljaju značajni potencijal za dobivanje i korištenje energije iz obnovljivih izvora.</p>	<p>najbitniji dio gospodarskog i turističkog potencijala cijelog ovog kraja.</p> <p><u>Loše demografske karakteristike područja</u> Negativan prirodan prirast stanovništva, odseljavanje mladih obitelji, izražen trend starenja stanovništva.</p> <p><u>Nizak udio visokoobrazovanog stanovništva</u> Fakultetski obrazovano stanovništvo čini manje od 5% ukupne populacije stanovništva, što je svakako ograničavajući faktor. Uz to, uslijed nedostatka mogućnosti za zaposlenje na području LAG-a velika većina mladih koji završavaju visokoškolske ustanove se ne vraća na ovo područje.</p> <p><u>Slaba organizacija sustava javnog prijevoza</u> Slaba povezanost sa županijskim središtima kao i s drugim općinskim središtima u susjedstvu, vrlo mali broj linija i vrlo slaba povezanost javnim prijevozom udaljenijih naselja s općinskim središtima LAG-a je slabost koja sigurno ima utjecaj na ukupno loše demografsko stanje na ovom području kao i nepovoljan utjecaj na gospodarske aktivnosti.</p> <p><u>Neiskorišteni resursi za razvoj turizma</u> Nisu jasno oblikovane turističke atrakcije koje bi zadržale turiste u tranzitu dok postojeći prirodni resursi i kulturna baština su slabo stavljeni u funkciju turističke ponude. Uz to, proizvodi i usluge lokalnih poljoprivrednih i drugih proizvođača su vrlo malo povezani s turističkom ponudom.</p> <p><u>Nedostatak ulaganja u nove tehnologije</u> Nedovoljna su ulaganja u nove tehnologije kao i nedostatak inovativnosti, novih proizvoda i usluga (npr. zelena energija, IT sektor i dr.) s ciljem unapređenja proizvodnje i razine usluga u skoro svim gospodarskim sektorima koji djeluju na području LAG-a.</p> <p><u>Nedostatak sustavne podrške poduzetnicima</u> Nepostojanje sustavne podrške poduzetnicima u svim djelatnostima na lokalnoj i regionalnoj razini, u informiranju, mogućnostima za pristup tržištu, mogućnostima financiranja poslovnih investicija kroz kreditiranje i/ili kroz EU fondove.</p> <p><u>Neorganiziranost i usitnjenost poljoprivredne proizvodnje</u> Odnosi između gospodarskih subjekata u poljoprivredi ostaju isti i pored značajno promijenjenih vanjskih okolnosti. Nema suradnje, nema zajedničkog korištenja mehanizacije, nema udruživanja niti zajedničkog nastupa na tržištu.</p> <p><u>Nedovoljno razvijeno civilno društvo koje može svojim projektima nadopuniti projekte/ulaganja javnog i privatnog sektora</u></p>
Prilike	Prijetnje

Mogućnost za financiranje razvojnih projekata iz nacionalnih i EU izvora

Otvora se niz mogućnosti za sufinanciranje razvojnih i infrastrukturnih projekata iz fondova EU (Ruralni i Regionalni razvoj, Socijalni i kohezijski fondovi i dr.). Ne smiju se zanemariti značajna sredstva dostupna iz nacionalnih i regionalnih izvora.

Korištenje obnovljivih izvora energije

Razvojem i dostupnosti tehnologija za iskorištenje obnovljivih izvora energije, kao i različitim mogućnostima za financiranja projekata otvara se pogodnost za primjenu takvih tehnologija u skoro svim krajevima LAG-a, kako za privatni, tako i za javni sektor.

Povećani značaj ekološke poljoprivrede i s njom povezanih specifičnih oblika turizma

Značaj ekološke poljoprivrede, bolja valorizacija njenih proizvoda i s time povezanih specifičnih oblika turizma, sukladno trenutnoj situaciji i trendovima na globalnom tržištu predstavlja veliku priliku i jedan od mogućih razvojnih smjerova za cijelo područje LAG-a.

Tržišno aktiviranje nevaloriziranih kulturno-povijesnih i prirodnih potencijala

Na ovom području izrazito vrijedna kulturna baština s mnoštvom povijesnih i prirodnih lokaliteta koji nisu afirmirani i još uvijek su nevalorizirani kao turistički potencijali.

Promicanje sustava zaštite prirode, poticanje održivog razvitka i energetske učinkovitosti s ciljem zaštite okoliša

Promicanje zaštite prirode i održivo korištenje prirodnih resursa putem zajedničkih projekata javnog, privatnog i civilnog sektora predstavlja priliku ne samo u sektorima gospodarstva (poljoprivrede, šumarstva, turizma i dr.) i energetske učinkovitosti, već puno više kao jedinstveni "brend" kojim se predstavlja LAG.

Razvoj i unaprjeđenje sustava cjeloživotnog obrazovanja

Potrebno je uvesti dodatna osposobljavanja za različita zanimanja i usavršavanja (posebice u sektoru poljoprivrede), unaprijediti programe cjeloživotnog obrazovanja (npr. poticanjem stipendiranja), sve kako bi se ne samo mladim ljudima otvorile nove mogućnosti te stvorili dodatni uvjeti izbora na tržištu rada.

Podrška razvoju civilnog društva

Na području LAG-a aktivno djeluju brojne udruge koje pokrivaju različita područja društvenog djelovanja. Uslijed toga otvara se mogućnost nastupa izvan lokalnih sredina, te promicanja tradicijskih vrijednosti izvan područja lokalnog

Klimatske promjene i prirodne katastrofe

Utjecaj klimatskih promjena i s njima povezane prirodne nepogode će svakako predstavljati izrazitu prijetnju u narednom periodu, osobito na pojedine gospodarske sektore kao što su poljoprivreda, šumarstvo i turizam.

Migracije

Područje LAG-a se nalazi na glavnom putu kojim se migranti sa Srednjeg i Bliskog istoka nastoje domoći razvijenih zemalja EU. Za staračka domaćinstva i stanovnike u naseljima područja LAG-a, pogotovo uz granicu s BiH, stalno prisustvo migranata predstavlja izrazitu sigurnosnu prijetnju. Osim toga, lokalno stanovništvo ima tendenciju tražiti posao i smještaj u većim gradovima koji nude za njih veću perspektivu.

Sve veći pritisak na okoliš, osobito u sektoru upravljanja šumama

Bez suradnje među dionicima i bez dokumentacije koja određuje opći smjer razvoja ovog područja i konkretne razvojne projekte održivog iskorištenja i očuvanja šuma, nije moguće reducirati ovu prijetnju. Obzirom na potencijal razvoja te već postignutu razinu, šume predstavljaju ključan faktor razvoja cijelog područja. Neodrživo upravljanje šumama dovodi do ekoloških katastrofa i gospodarske degradacije te dugoročne stagnacije cijelog područja.

Nedovoljno poticanje stvaranja „brand“-a LAG-a

Ukoliko se ne izgradi jedinstvena prepoznatljivost područja LAG-a temeljena na prirodnim i kulturnim potencijalima s izraženim specifičnostima koje ovo područje posjeduje izgubit će se najbitniji dio gospodarskog potencijala cijelog područja LAG-a.

Ograničeno korištenje dostupnih financijskih sredstava te spora realizacija projekata

Uz ograničena proračunska sredstava svih općina i neredovito objavljivanje natječaja na državnom nivou, dodatna administracija može predstavljati "usko grlo" u razvoju, pripremi, aplikaciji te kasnijoj realizaciji razvojnih projekata.

Negativni demografski trendovi

Negativni demografski trendovi kretanja stanovništva odraz su nepostojanja prirodnog rasta i odseljavanja mladih obitelji s područja skoro cijele SMŽ i Karlovačke županije te u skoro svim ruralnim područjima RH.

Nedovoljno izgrađena poduzetnička infrastruktura

Problem sporog razvoja mreže širokopojasnog interneta se osobito loše odražava na sektor gospodarstva i predstavlja prijetnju za ukupni razvoj gospodarstva u narednom periodu. Nedostatak

<p>djelovanja uz unaprjeđenja ukupne turističke ponude.</p> <p><u>Provedba demografskih mjera</u> Korištenje mjera nacionalne politike demografske obnove i programa na državnoj i regionalnoj razini za poticanje rasta nataliteta, zadržavanje stanovništva i privlačenje novog stanovništva (naseljavanje) u ruralna područja je svakako prilika i za područje LAG-a.</p> <p><u>Povoljni uvjeti za pokretanje novih poduzetničkih inicijativa u pojedinim sektorima</u> Programi zelene i digitalne tranzicije, Potpore razvoju prepoznatljivosti destinacija kontinentalnog turizma, ekološka poljoprivreda, šumarstvo i proizvodnja složenijih proizvoda od drva, specifični oblici turizma, različite uslužne djelatnosti i mnogi drugi.</p> <p><u>Mogućnosti za razvoj specifičnih oblika turizma</u> Trendovi potražnje suvremenog turizma i specifični oblici turizma koji su zadnjih nekoliko godina sve više traženi na tržištu predstavljaju priliku za gospodarske subjekta s područja LAG-a. Postoje svi preduvjeti za razvoj drugih oblika turizma koji nisu samo vezani za tranzit, kao što su: seoski, kulturni zdravstveni, sportska rekreacija i aktivni turizam, osobito ciklo turizam i lovni turizam, i dr.</p> <p><u>Mogućnosti za proizvodnju kvalitetne hrane za lokalno i regionalno tržište</u> Obzirom na potencijal razvoja ekološke proizvodnje te najnovije trendove i preferencije krajnjih potrošača (zdrava prehrana i zdrav način života) postoje izraziti preduvjeti za učinkovitu proizvodnju i plasman prehrambenih proizvoda s većom dodanom vrijednosti.</p> <p><u>Mogućnosti za financiranje različitih projekata iz narednog financijskog okvira EU 2023. - 2027., kao i nacionalnih i regionalnih izvora</u></p>	<p>poduzetničkih zona smanjuje mogućnosti za veće investicije.</p> <p><u>Spora birokracija i česte promjene zakonodavnog okvira</u> Usporava se cijeli proces investiranja, iznimno je dugo vrijeme ishodenje različitih dozvola, česte su promjene zakona i poreznog okvira što sve nepovoljno djeluje na nove poduzetničke ideje i pothvate</p>
--	--

Uzevši u obzir sve egzaktno navedene podatke iz tablice SWOT analize, nameću se sljedeći zaključci:

- Neupitne su prednosti koje područje LAG-a ima te je potrebno definirati odgovarajuće intervencije kako bi se mogli iskoristiti postojeći potencijali vezani uz povoljan geoprometni položaj, očuvana prirodna bogatstva i okoliš, bogato kulturno-povijesno naslijeđe, kao i pozitivne gospodarske značajke i trendove;
- SWOT analiza je ukazala da područje LAG-a prvenstveno ima veliki razvojni potencijal u daljnjem jačanju poljoprivredne proizvodnje i njenom povezivanju s prepoznatljivom turističkom ponudom;
- Oblikovanjem odgovarajućih intervencija moguće je iskoristiti tradicijske vrijednosti, bogato kulturno i povijesno naslijeđe, kao i posebno prirodne vrijednosti (toplice Topusko, Petrova Gora, rijeke Korana i Mrežnica), u svrhu ravnomjernog razvoja područja LAG-a, sve uz uvažavanje modernih preferencija turista i njihovom okretanju ka različitim specifičnim oblicima turizma.

- Nesumnjivo postoje i slabosti, od kojih se neke mogu smanjiti ili sasvim eliminirati uz minimalna ulaganja (na primjer: nedovoljna prepoznatljivost područja LAG-a, i dr.);
- Potrebno je odgovarajućim intervencijama iskoristiti dostupne prilike prije svega one koje su ujedno i prioritete na EU razini (inovacije, ekološka proizvodnja, zelena i digitalna tranzicija, mogućnosti za projekte mladih), kao i nove trendove u turističkoj potražnji usmjereni na zdrav način života, lokalno i autohtono.
- Važno je nastaviti ulaganja u komunalnu i društvenu infrastrukturu kao i u jačanje svijesti lokalne zajednice o širokim razvojnim mogućnostima koje pruža ruralni turizam kao i lokalno tržište proizvoda i usluga područja, čime se značajno povećava kvalitetu života lokalnog stanovništva, što je opet posebno važno radi zadržavanja mladih obitelji na području LAG-a.
- Potrebno je posvetiti posebnu pažnju zaštiti okoliša područja LAG-a osobito u područjima zaštićene prirode što je važna pretpostavka za daljnje poboljšanje kvaliteta života stanovnika, ali i za rast i razvoj lokalne turističke ponude.
- Izuzetno je važno jačanje kapaciteta svih lokalnih razvojnih dionika, edukacija, neformalni načini obrazovanja i usavršavanje, prijenos primjera dobre prakse, udruživanja, umrežavanje i partnerstvo ključni su za održiv razvoj i povećanje otpornosti lokalne zajednice LAG-a Petrova Gora.
- Najveća prijetnja je svakako utjecaj klimatskih promjena i s njima povezane prirodne nepogode će svakako predstavljati izrazitu prijetnju u narednom periodu, osobito na pojedine gospodarske sektore kao što su poljoprivreda, šumarstvo i turizam.

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba područja LAG-a

Prikaz ključnih razvojnih potreba, opis općih i posebnih ciljeva te prikaz intervencija na području LAG-a temelji se na rezultatima radionica, konzultacijama s lokalnim dionicima, provedenoj anketi, sastancima, radionicama i konzultacijskim procesom sa Ministarstvom poljoprivrede i APPRRR-om. Prilikom izrade LAG se koncentrirao na one razvojne potrebe čijem rješavanju može izravno i mjerljivo doprinijeti u okviru programskih mogućnosti u razdoblju 2023.-2027.

Tablica 25: Potrebe područja LAG-a

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS-a kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS-a kojim se ispunjava potreba
P1: Razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivih proizvoda područja LAG-a	Osnovna i SWOT analiza ukazale su na velik razvojni potencijal i jačanje konkurentnosti poljoprivrede te proizvodnje lokalne hrane, s naglaskom na jačanje proizvodnje sa dodanom vrijednosti (ekološka poljoprivreda., autohtone kulture i proizvodi i dr.). Potrebna je daljnja modernizacija proizvodnje, očuvanje tradicijskih	OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice	SC1: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a

	<p>znanja i vještina i stvaranje inovativnih i prepoznatljivih proizvoda. Razvidna je potreba za povećanjem konkurentnosti te bolji plasman na tržištu. Važno je jačati stjecanje znanja i vještina kao i promovirati značaj udruživanja poljoprivrednih proizvođača i prerađivača. Poticati poljoprivredne proizvođače na preradu i dobivanje proizvoda veće dodane vrijednosti te uspostavu udruženja i kratkih lanaca opskrbe, uz očuvanje i održivo korištenje lokalnih resursa.</p>		
<p>P2: Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti i prepoznatljivosti područja LAG-a</p>	<p>Loša demografske prilike na području LAG-a utječu na smanjenje poduzetničkih aktivnosti u proizvodnji i uslugama te je potrebno na sve načine zaustaviti taj trend. Isto tako, na području LAG-a postoje osnove za razvoj specifičnih oblika turizma koji će biti na bogatoj kulturnoj i povijenoj baštini i prirodnim resursima (Petrova Gore, toplice Topusko, rijeke Korana i Mrežnica). Upravo turizam i povezane djelatnosti su ogromni razvojni potencijal područja LAG-a. Uz ulaganja u takve privatne projekte nužna su ulaganja i u s turizmom povezanu infrastrukturu te promociju područja LAG-a kao jedinstvene turističke destinacije koja omogućuje raznolik doživljaj posjetiteljima (priroda, sport i rekreacija, gastro ponuda i dr.). Daljnji razvoj je potrebno zasnivati i na povezanosti lokalne proizvodnje i usluga te tradiciju, korištenjem inovativnih tehnologija i aktivnosti povezanih s očuvanjem kulturne i prirodne baštine.</p>	<p>OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice</p>	<p>SC1: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a</p>

<p>P3: Povećanje kvalitete života na području LAG-a</p>	<p>Poboljšanje kvalitete života na području LAG-a osnovni je preduvjet za smanjenje depopulacije, demografsku obnovu i revitalizaciju prostora. Kako bi se potaknuo daljnji razvoj područja te postigla integracija lokalne zajednice potrebno je pružiti potporu očuvanju lokalne tradicije te valorizaciji, očuvanju i održivom korištenju prirodne i kulturno-povijesne baštine. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture, uz očuvanje razvojnih resursa, preduvjet je za ostanak stanovnika te doseljavanje novih, posebno mladih obitelji. Potrebna je modernizacija obrazovnih institucija i razvoj programa cjeloživotnog učenja. Putem društvenih inovacija i novih tehnologija, znanja i vještina, potrebno je ulaganje u jačanje ljudskih kapaciteta, razvoj suradnje, umrežavanja, društvene uključenosti te poticanje kreiranja različitih partnerstava uz korištenje lokalnih kapaciteta za ukupan razvoj područja LAG-a.</p>	<p>OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice</p>	<p>SC2: Razvoj kohezije lokalne zajednice</p>
---	---	---	---

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
<p>OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice</p>	<p>Općim ciljem želi se postići jačanje ukupne otpornosti lokalne zajednice u svrhu poboljšanja kvalitete života stanovnika područja LAG-a. Doprinijeti će se poboljšanju uvjeta za rad, gospodarski rast i osobni razvoj te ukupan razvoj lokalne zajednice. Ovom cilju doprinijeti će se jačanjem gospodarske konkurentnosti, razvojem lokalne infrastrukture kao i</p>	<p>SC1: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a</p>	<p>Ovim ciljem postići će se jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarskih subjekata na području LAG-a, posebno u poljoprivredi, preradi, te turizmu i s njima povezanim djelatnostima. Ovim ciljem postiže se diversifikacija djelatnosti područja LAG-a uz povećanje dodane vrijednosti proizvoda i usluga, kao i razvoj prepoznatljivosti područja LAG-a u cjelini.</p>

	jačanjem međusektorske i međugeneracijske suradnje, uz zaštitu kulturne i prirodne baštine i ostvarenje zajedničkog identiteta lokalne zajednice	SC2: Razvoj kohezije lokalne zajednice	Ovim ciljem postiže se povećanje kvalitete života za lokalne stanovnike područja LAG-a, ali i doprinosi prepoznatljivosti cijelog područja za posjetitelje, uz obvezno očuvanje tradicijskih, kulturnih i prirodnih vrijednosti te njihovo održivo korištenje, kao i ostvaruje doprinos jačanju kapaciteta i sinergijskom djelovanju svih razvojnih dionika područja LAG-a.
--	--	--	---

OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice

Bez obzira na snažne napore koji se ulažu u ukupan razvoj područja s nacionalne, regionalne i lokalne razine, cijelo područje LAG-a pogođeno je potpunom demografskom devastacijom cijelog prostora, ali i padom gospodarskih aktivnosti koje su dijelom povezane i sa samom depopulacijom. No, općim ciljem LAG može doprinijeti ključnoj horizontalnoj razvojnoj politici za ruralna područja Europske unije – Dugoročnoj viziji za ruralna područja. Riječ je o cilju kojim će se doprinijeti povezivanju i osnaživanju, ali i razvoju ruralnih zajednica uopće. Odgovor je to na dugoročne izazove s kojima se one suočavaju, a koji proizlaze iz globalizacije te depopulacije područja. U tom kontekstu, valja istaknuti da će LAG koristiti prilike koje pruža zelena i digitalna tranzicija. Osim toga, korištenjem endogenih potencijala rješavat će prioritetne razvojne potrebe područja. Ciljem se želi postići jačanje opće poduzetničke klime te zaštite okoliša kao i omogućiti nove prilike za kvalitetnu otpornost na klimatske promjene, uz jačanje kapaciteta i potporu inovativnim mogućnostima zapošljavanja i revitalizacije lokalne zajednice.

Kao ključne integrativne sastavnice za jačanje otpornosti lokalne zajednice u širem okruženju i novim razvojnim trendovima ističe se gospodarski razvoj, potporna infrastruktura za rad i život, jačanje povezivanja stanovnika, inkluzija svih društvenih skupina te očuvanje i promocija baštine područja LAG-a.

SC1: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a

Ovim specifičnim ciljem LAG želi postići socioekonomsku održivost ukupnog područja s naglaskom na ključne razvojne sektore - poljoprivredu (uključujući proizvodnju i preradu) te turizam, kao i s njima povezane, ali i druge djelatnosti koje na području LAG-a sve više postaju deficitarne; posebno one koje su vezane uz poduzetničku tradiciju.

LAG želi postići jačanje ukupne poduzetničke klime na ovom području kroz jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva, kao i kroz povećanje dodane vrijednosti specifičnih proizvoda i usluga zasnovanih na prepoznatljivosti područja LAG-a.

Time se ujedno planira postići i jačanje identiteta područja kroz gospodarski razvoj, uz preduvjet očuvanja prirodnih resursa, kao i jačanje kapaciteta dionika iz svih sektora te diversifikaciju mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja, s naglaskom na osjetljivih društvenih skupina.

SC2: Razvoj kohezije lokalne zajednice

Veće povezivanje lokalnog stanovništva i održivo korištenje svih dostupnih razvojnih resursa, glavne su razvojne potrebe područja LAG-a Petrova Gora. Očuvana prirodna i kulturno-povijesna baština kao i razvijena lokalna komunalna i društvena infrastruktura omogućuju

povezivanje i društvenu uključenost stanovnika, što su ustvari ključni preduvjeti za smanjivanje depopulacije, kao i privlačenje novih stanovnika i posjetitelja područja LAG-a. Ovim ciljem doprinosi održivom i ravnomjernom razvoju cijelog područja LAG-a što u sinergiji s ljudskim potencijalom kroz sve oblike međugeneracijske i međusektorske suradnje između različitih dionika, doprinosi koheziji lokalne zajednice te istovremeno pridonosi ostvarenju Dugoročne vizije razvoja ruralnih područja Europe.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice	SC1: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a	P1: Razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivosti proizvoda područja LAG-a	INT 1.1.: Jačanje konkurentne i okolišno prihvatljive proizvodnje lokalne hrane
		P2: Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti i prepoznatljivosti područja LAG-a	INT 1.2 Jačanje ruralnog gospodarstva
	SC2: Razvoj kohezije lokalne zajednice	P3: Povećanje kvalitete života na području LAG-a	INT 2.1 Razvoj ruralne infrastrukture i usluga INT 2.2. Jačanje integracije lokalne zajednice

Zajedničke značajke za sve intervencije LAG-a u okviru LRS

Najviša ukupna vrijednost projekta (ili operacije) kojem će se pružiti potpora je do 300.000,00 EUR (bez PDV-a) dok je najviši iznos potpore po projektu koju LAG može dodijeliti do 200.000,00 EUR.

Zajednička načela kriterija kojima se postiže **prednost prilikom odabira projekata** (operacija) u okviru provedbe intervencija LAG-a zasnivaju se prvenstveno na doprinosu projekta (operacije) ključnim elementima **dodane vrijednosti LEADER-a** i to:

- povećanju/jačanju socijalnog (društvenog) kapitala u lokalnim zajednicama,
- poboljšanju lokalnog upravljanja te
- poboljšanju rezultata i učinaka politike za područje LAG-a u usporedbi s provedbom bez LEADER pristupa.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a koju LAG planira postići očitovat će se prvenstveno kroz potporu inovacijama (inovativnim pristupima) te poticanju sektorske i međusektorske suradnje (partnerski projekti), kao i jačem uključivanju osjetljivih društvenih skupina.

Inovacija je horizontalna tema koja prožima cijeli LRS i provedbu LEADER-a u cjelini. Svrha LRS je stvoriti adekvatno okruženje koje će omogućiti potporu promicanju inovacija i inovativnih aktivnosti/projekata.

Operacija odnosno projekt ima inovativne značajke na lokalnoj razini, odnosno ako operacija rezultira uvođenjem nove aktivnosti ili novog proizvoda ili nove/inovativne metode ili usluge na lokalnoj razini (ukupno područje LAG-a). Doprinos inovativnim i pametnim rješenjima u selima ujedno i jedan od kriterija doprinosa provedbi koncepta Pametnih sela.

Osnovni elementi primjene inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu sukladno članku 31. stavku 2. (d) Uredbe (EU) br. 2021/1060. za potrebe primjene u kriterijima odabira projekata (operacija) temelje se na:

- projektnim partnerstvima koja donose međusektorsku ili sektorsku suradnju različitih dionika u iznalaženju rješenja za razvojne potrebe područja LAG-a (partnerski projekti);
- potporom društvenim (socijalnim) inovacijama koje dovode do novih proizvoda i usluga kojima se rješavaju potrebe opće zajednice područja LAG-a, poput:
  - inovativnih pristupa i modernih ekoloških praksi u području zaštite okoliša i prirode kao i implementacije aktivnosti biogospodarstva (bioekonomije)
  - novih metoda i pristupa prijenosu znanja u području inovativne proizvodnje lokalne hrane i drugih lokalnih proizvoda, informatičkih tehnologija, drugih aktivnosti područja, te u razvoju turizma (selektivni oblici, interpretacija baštine i sl.)
  - društvenih inovacija koje razvijaju nove oblike i načine uključivanja ranjivih skupina društva
  - tehnoloških i netehnoloških inovacija usmjerenih na nove tehnologije i metode koje omogućuju povećanje otpornosti na klimatske promjene, digitalizaciju i zelenu tranziciju, eko inovacije.

U svrhu jačanja doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a u elementu **poboljšanja rezultata i učinaka politike putem načela kriterija odabira** prednost će imati projekti (operacije) „zajedničkog korisnika“ te oni kojima se ostvaruje „zajednički interes“. **Zajedničkim korisnikom** u smislu provedbe intervencija LRS i LAG-a smatraju se gospodarska udruženja (zadruga, klasteri i dr.), organizacije civilnog društva ili javno-pravna tijela te pravne osobe (ustanove i/ili poduzeća u većinskom javnom vlasništvu). Zajedničkim korisnikom smatra se i provedba zajedničkih projekata, odnosno, ako se projekti (operacije) provode u sektorskom ili međusektorskom partnerstvu. Projekt odnosno operacija ima **Zajednički interes**, provodi li ga Zajednički korisnik i/ili ako je u kolektivnom interesu članova Zajedničkog korisnika i opće javnosti odnosno od dobiti za opću zajednicu. Takav projekt (operacija) treba biti više od zbroya pojedinačnih interesa članova Zajedničkog korisnika. Zajednički interes koji podrazumijeva doprinosu interesu opće javnosti ujedno se dokazuje i ostvarivanjem doprinosa razvojnim potrebama područja LAG-a definiranim ovim LRS-om.

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti svih projekata (operacija), uključujući i partnerske projekte (operacije) u okviru provedbe intervencija LAG-a su:

- biti usklađen sa ciljevima iz LRS
- biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva SP ZPP navedenim u članku 6. stavku 1. i 2. Uredbe (EU) 2021/2115
- provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu
- ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a)
- biti usklađen sa pravilima državne potpore, ako je primjenjivo
- biti usklađen s EU i RH zakonodavstvom koje se odnosi na predmetni projekt

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekta (operacije) se primjenjuju na sve projekte (operacija) za koje se podnosi Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Partnerskim projektom (operacijom) se smatra projekt u kojem više korisnika na LAG natječaju sudjeluje u provedbi projekta u jednoj LAG intervenciji uz ispunjenje sljedećih uvjeta:

- mora biti sklopljen Sporazum o suradnji između projektnih partnera
- mora biti definiran glavni partner (nositelj projekta)

- moraju biti jasno definirane i razgraničene aktivnosti i zadaće između projektnih partnera
- svi korisnici (partneri) moraju ispunjavati uvjete prihvatljivosti za LAG intervenciju za koju prijavljuju projekt.

Ciljani korisnici (projektni promotori) LRS su sve pravne i fizičke osobe privatnog prava te pravne osobe javnog prava, pri čemu su zajednički temeljni odnosno opći uvjeti prihvatljivosti svih korisnika (pojedinačnih i zajedničkih) sljedeći:

- imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116;
- imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu;
- ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.

Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika na LAG natječaju se primjenjuju na sve korisnike na LAG natječaju koji podnose Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Intervencija LEADER u okviru SP ZPP-a prvenstveno provodi na temelju članka 77. Uredbe (EU) br. 2021/2115 pod nazivom “Suradnja“, uključujući i članke 73., 74. te 75. navedene Uredbe. Sukladno članku 77. stavku 3. Uredbe (EU) br. 2021/2115, intenzitet potpore u LAG intervenciji može iznositi **najviše 100%** prihvatljivih troškova projekta odnosno mogu se pokriti svi troškovi povezani s projektom.

U slučaju kada LAG intervencija uključuje ulaganja u skladu s člankom 73. Uredbe (EU) 2021/2115, intenzitet potpore može iznositi **najviše 65%** prihvatljivih troškova projekta, a iznimno se može povećati u sljedećim slučajevima:

- najviše 80%** kada je korisnik mladi poljoprivrednik¹⁰
- najviše 85%** za ulaganja malih poljoprivrednih gospodarstava¹¹
- najviše 100%** za neproduktivna ulaganja¹² i temeljne usluge i infrastrukturu u ruralnim područjima¹³.

¹⁰ **Mladi poljoprivrednik** je osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina (do navršene 41 god.) u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu, koja posjeduje odgovarajuće vještine i znanje o poljoprivredi te po prvi puta uspostavlja poljoprivredno gospodarstvo ekonomske veličine od 10.000 EUR do 100.000 EUR na kojem ima status nositelja/odgovorne osobe ili je status nositelja/odgovorne osobe po prvi put stekla unutar 5 (pet) godina do dana podnošenja zahtjeva za potporu, a u slučaju trgovačkog društva je i odgovorna osoba isključivo ukoliko je vlasnik najmanje 50% temeljnog kapitala društva.

¹¹ **Malo poljoprivredno gospodarstvo** je poljoprivredno gospodarstvo koje ima ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva (EVPG) od 3.000 do 15.000 EUR-a SO.

¹² **Neproduktivna ulaganja** su ona ulaganja koja ne dovode do značajnog povećanja vrijednosti ili profitabilnosti korisnika odnosno koja ne ostvaruju značajan dohodak, prihod ili dobit, ali pri tome imaju pozitivan utjecaj na primjerice: socijalnu uključivost, pomoć ranjivim skupinama, edukaciju, prijenos znanja i vještina, jačanje teritorijalnog identiteta, očuvanje baštine, okoliš i klimu i sl.

¹³ Pod **temeljnjom uslugom i infrastrukturom u ruralnim područjima** podrazumijeva se ulaganje koje kumulativno ispunjava sljedeće: podiže kvalitetu života u ruralnim područjima (kulturno-društvenu i/ili obrazovno-odgojnu i/ili sportsko-rekreativnu i/ili rekreacijsku i/ili turističku i/ili komunalnu i/ili zdravstvenu i/ili javnih usluga itd.), namijenjeno je javnoj upotrebi/korištenju, mora biti javno dostupno različitim pojedincima i interesnim skupinama, ne smije biti profitnog karaktera (operativni prihodi ne smiju biti veći od operativnih troškova), provodi se u naselju s najviše 25.000 stanovnika.

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje	Područje interesa projekta suradnje	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje	Indikativni visina proračuna projekta suradnje u odnosu na ukupni iznos alokacije koje će LAG ostvariti u razdoblju 2023.-2027.
Međuteritorijalni	Razvoj turizma temeljen na tradicijskoj baštini područja	Stjecanje znanja i vještina, prijenos dobre prakse	2%

Napomena: Sve navedeno u okviru intervencija podložno je dodatnim izmjenama i dopunama tijekom provedbe LRS sukladno konzultacijama s lokalnim razvojnim dionicima te dodatnim uputama/smjernicama nadležnog Upravljačkog i Provedbenog tijela.

Tablica 29: Opis intervencija

Naziv i kod intervencije	INT 1.1.: Jačanje konkurentne i okolišno prihvatljive proizvodnje lokalne hrane
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	<p>Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom pripreme SWOT analize.</p> <p>Svrha intervencije je prioritetan doprinos potrebi područja LAG-a koja se odnosi na razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivosti lokalnih prehrambenih proizvoda (P1). Intervencijom se ujedno doprinosi i općem razvoju gospodarstva na području LAG-a, te razvoju turizma i sa njime povezanim proizvodima i uslugama jer omogućuje povezivanje lokalne prehrambene ponude sa turističkim tržištem. Intervencijom će se potaknuti i očuvanje i održivo korištenje tradicijske i prirodne baštine kao osnovne razvojne resursne osnove. Intervencijom se želi prvenstveno potaknuti kreiranje novih proizvoda kao i omogućiti umrežavanje i suradnju lokalnih razvojnih dionika. Detaljni opisi i obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se, u okviru ove intervencije, pružiti potpora razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedeni u natječaju LAG-a.</p> <p>Fokus intervencije je na jačanju primarne poljoprivrede pretežno malih poljoprivrednih gospodarstava, jačanju prerade poljoprivrednih proizvoda s ciljem stvaranja inovativne ponude koja se zasniva na tradicijskim vrijednostima i lokalnoj resursnoj osnovi. Intervencijom će se omogućiti uvođenje novih i/ili inovativnih tehnologija i rješenja uključujući opremu i materijale. Omogućiti će se diverzifikacija proizvodnje te poboljšanje radnih uvjeta, kako bi se doprinijelo ukupnom jačanju konkurentnosti PG-a. Intervencijom će se omogućiti i jačanje kapaciteta korisnika u stjecanju novih znanja i vještina u zelenoj i digitalnoj tranziciji, novim tehnologijama, prilagodbi tržištu i marketingu, promociji i sl. što će povećati njihovu održivost kao i jačanje otpornosti na klimatske promjene te očuvanje okoliša. Omogućiti će se potpora proizvodnim aktivnostima na poljoprivrednim gospodarstvima. Intervencijom će se jačati razvoj inovativnih pristupa i rješenja usmjerenih razvoju poduzetništva te stvaranju novih i očuvanju postojećih radnih mjesta, kao i jačanju umrežavanja i suradnje.</p> <p>Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 73. uključujući članak 74. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p>

Intervencija izravno doprinosi **Specifičnom cilju (SC) 1 LRS: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a** jer je fokusirana na razvoj PG-ova u svrhu njihove modernizacije i povećanja komparativnih tržišnih prednosti u suvremenoj poljoprivrednoj proizvodnji i preradi uz očuvanje okoliša, lokalne tradicije kao i kroz digitalizaciju jače povezivanje sa tržištem na široj i lokalnoj razini, posebno s turističkom ponudom. Potporom razvoju PG-ova, modernizacijom uz očuvanje tradicije i razvojne osnove te suradnjom, izravno se doprinosi koheziji lokalne zajednice kao i dodanoj vrijednosti LEADER-a.

Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) 1 LRS: Jačanje otpornosti lokalne zajednice** na području LAG-a razvojem PG-ova koji razvijaju, revitaliziraju i moderniziraju, lokalne tradicionalne djelatnosti uz očuvanje resursa i jačanjem otpornosti na klimatske promjene te zelenu i digitalnu tranziciju, čime se izravno doprinosi povećanju otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi Specifičnim ciljevima (SC/SO¹⁴) ZPP-a:

SC2: Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju putem sljedećih pokazatelja:

R.3 Digitalizacija poljoprivrede min. 10 PG-ova koji primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a

R.9 Modernizacija min. 10 PG-ova koji primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa

SC8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem sljedećih pokazatelja (uključujući R.37):

R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva putem min. 2 ruralna poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijena uz potporu u okviru ZPP-a (isključujući nova poduzeća)

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 10 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:

- socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti očuvanja kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanja zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja
- lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, kao i putem promotivnih aktivnosti i medijskih objava o projektima
- rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i dr.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti

¹⁴ SO – *Specific objective*. To je dodatna oznaka specifičnog cilja koja se pojavljuje u nadređenom regulatornom okviru za provedbu LRS. Unesen je radi lakšeg praćenja korelacije sa regulatornim okvirom.

	Različitost intervencije u odnosu na intervencije iz SP ZPP-a je u objedinjenju primarne poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda. Razlika je i u vrijednosti ekonomske veličine poljoprivrednog gospodarstva kao i u potpori projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.
Ciljani korisnici	Pravne i fizičke osobe privatnog prava, upisane u relevantan upisnik PG-ova na nacionalnoj razini pri nadležnom tijelu ¹⁵ . Detaljna razrada prihvatljivih korisnika bit će navedena u natječaju LAG-a
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su: <ul style="list-style-type: none"> – imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su: <ul style="list-style-type: none"> – projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). Prihvatljive vrste projekata odnose se na primarnu poljoprivrednu proizvodnju, doradu, preradu, skladištenje poljoprivrednih proizvoda i dr. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (izgradnja nove građevine i/ili rekonstrukcija i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili opremanje prostora i/ili nabavu opreme; marketinške i/ili promotivne aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira prioritetno, su: <ul style="list-style-type: none"> – Veličina PG-a (prednost imaju PG-ovi sa EVPG ispod 3000 Eur) – Dužina poslovanja (prednost imaju projekti nositelja sa dužim trajanjem poslovanja) – Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) – Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti građenja uključujući opremanje) – Područje provedbe projekta (prednost imaju projekti koji se provode u područjima zaštićene prirodne baštine, uključujući i NATURA 2000 području) - Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela: <ul style="list-style-type: none"> • Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju)

¹⁵ Napomena: U trenutku donošenja ove LRS relevantni upisnici su naziva: Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i/ili dr.

	<ul style="list-style-type: none"> • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije aktivnosti/ulaganja doprinose energetske učinkovitosti i/ili uvođenju obnovljivih izvora energije i/ili zaštiti okoliša i/ili ublažavanju klimatskih promjena) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) <ul style="list-style-type: none"> - te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 65% prihvatljivih troškova projekta, a može se povećati u slijedećim slučajevima: <ul style="list-style-type: none"> – najviše 80% prihvatljivih troškova projekta kada je korisnik mladi poljoprivrednik, – najviše 85% prihvatljivih troškova projekta za ulaganja malih PG-ova <p>Dodatno će se definirati natječajem LAG-a.</p>

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	2

R. br.		
1.	Naziv pokazatelja	R.3 Digitalizacija poljoprivrede
	Mjerna jedinica	Broj PG-ova koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	3
1.	Naziv pokazatelja	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	Broj PG-ova koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	10
2.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	2
3.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	10

Naziv i kod intervencije	INT 1.2.: Jačanje ruralnog gospodarstva
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom pripreme SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos potrebi područja LAG-a koja se odnosi na razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti i prepoznatljivosti područja

- doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP
- pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115
- doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a
- opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije
- ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS

(P2) i to prvenstveno pružanjem potpore razvoju inovativnog, zelenog i održivog turizma izravno povezanog sa tradicijskim vrijednostima područja te kulturno-povijesnom i prirodnom baštinom, kao i na razvoj drugih nepoljoprivrednih djelatnosti kojima se čuva tradicijski način života i rada na području LAG-a što izravno utječe na i na povećanje kvalitete života stanovnika. Intervencijom se pruža potpora diversificiranom razvoju gospodarstva, umrežavanju dionika kako u turizmu tako i u drugim, nepoljoprivrednim, razvojnim djelatnostima područja. Intervencijom se potiče i stvaranje lokalnog tržišta hrane proizvedene na području LAG-a, kao i drugih lokalnih proizvoda te omogućuje međusobna integracija i suradnja razvojnih dionika područja. Intervencijom se doprinosi jačanju očuvanja i održivog korištenja kulturne i prirodne baštine te razvoju lokalnih proizvoda i usluga. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se pružiti potpora u okviru ove intervencije razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedena u natječaju LAG-a.

Fokus intervencije usmjeren je na razvoj poduzetništva u cjelini posebno ruralnog turizma te drugih tradicionalnih ali i inovativnih gospodarskih djelatnosti područja (drugih, nepoljoprivrednih, proizvoda i usluga). Intervencijom se povezivanje poljoprivrede i turizma u svrhu jačanja prostora kao destinacije. Intervencijom će se pružiti potpora provedbi zelene i digitalne tranzicije s naglaskom na dionike u prostorima zaštićene prirode. Intervencijom će se omogućiti razvoj inovativnih pristupa i rješenja te otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta.

Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.

Intervencija izravno doprinosi **Specifičnom cilju (SC) 1 LRS: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a** jer je orijentirana na razvoj i jačanje nepoljoprivrednih aktivnosti, posebno ruralnog turizma i s njime povezanim djelatnostima kao i drugim, tradicijskim djelatnostima područjima čime se izravno doprinosi očuvanju okoliša i baštine te zelenoj i digitalnoj tranziciji. Integriranim razvojem gospodarstva izravno se doprinosi koheziji zajednice te dodanoj vrijednosti LEADER-a. Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) LRS: Jačanje otpornosti lokalne zajednice** budući doprinosi općem socioekonomskom razvoju područja kroz očuvanje gospodarskih djelatnosti i njihov daljnji razvoj uz očuvanje resursa te zelenu i digitalnu tranziciju, a čime se izravno doprinosi povećanju otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi **Specifičnom cilju (SC/SO) 8 ZPP-a: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem slijedećih pokazatelja (uključujući R.37):**

R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva putem min. 5 ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijena uz potporu u okviru ZPP-a (isključujući nova poduzeća)

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 5 projekata (operacije) kojima se doprinosi Pametnim selima

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:

	<ul style="list-style-type: none"> - socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti očuvanja kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanja zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja - lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, kao i putem promotivnih aktivnosti i medijskih objava o projektima - rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i dr.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti <p>Različitosť intervencije u odnosu na nacionalnu razinu, uz ranije navedeno, očituje se i u potpori diverzifikaciji ruralnog gospodarstva, potpori malim poduzetnicima (uključujući i poljoprivredna gospodarstva) te projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.</p>
Ciljani korisnici	Pravne i fizičke osobe privatnog prava, uključujući i PG-ove upisane u relevantan upisnik na nacionalnoj razini pri nadležnom tijelu ¹⁶ . Detaljna razrada prihvatljivih korisnika bit će navedena u natječaju LAG-a.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; - imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; - ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika biti će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Prihvatljive vrste projekata i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata	<p>Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i - ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a) <p>Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj ruralnog turizma i s njime povezanih djelatnosti i aktivnosti, razvoj drugih (uklj. zanatskih) proizvoda i usluga i sl. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (izgradnja nove građevine i/ili rekonstrukcija i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili opremanje prostora i/ili nabavu opreme; marketinške i/ili promotivne aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Načela kriterija odabira	<p>Načela kriterija odabira, prioritetno, su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Radno iskustvo u turizmu ili drugim, nepoljoprivrednim, djelatnostima (prednost imaju korisnici koji duže posluju) - Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) - Područje provedbe projekta (prednost imaju projekti koji se provode u područjima zaštićene prirodne baštine, uključujući i NATURA 2000 području)

¹⁶ Napomena: U trenutku donošenja ove LRS relevantni upisnici su naziva: Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i/ili dr.

	<ul style="list-style-type: none"> - Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti građenja uključujući opremanje) - Dodana vrijednost u djelatnostima (prednost imaju projekti kojima se kreiraju novi proizvodi i/ili usluge) - Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela: <ul style="list-style-type: none"> • Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju u turizmu ili drugim nepoljoprivrednim djelatnostima) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u zaštitu okoliša i/ili ublažavanje klimatskih promjena) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) - te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi 65% prihvatljivih troškova projekta. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	2

R. br.		
1.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	5
2.	Naziv pokazatelja	Broj projekata
	Mjerna jedinica	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Ciljna vrijednost	5

Naziv i kod intervencije	INT 2.1 Razvoj ruralne infrastrukture i usluga
Područje obuhvata	cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom pripreme SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos potrebi područja LAG-a koja se odnosi na povećanje kvalitete života na području LAG-a (P3) čime se izravno utječe na smanjenje depopulacije područja, posebno mladih te opću revitalizaciju područja. Ona je preduvjet za daljnji razvoj jer utječe na opći

- pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115
- doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a
- opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije
- ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS

gospodarski razvoj kao i na razvoj poljoprivrede i turizma te s njima povezanim djelatnostima, kao i na sve druge aktivnosti neophodne za održiv i otporan razvoj zajednice. Razvoj lokalne društvene i komunalne infrastrukture i usluga ujedno predstavlja osnovu za očuvanje tradicije područja, očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne baštine kao i zaštite okoliša u cjelini. Pristup kvalitetnoj javnoj infrastrukturi i uslugama preduvjet je za jačanje integracije lokalne zajednice, razvoj društvenih inovacija, uvođenja novih tehnologija (zelena i digitalna tranzicija) ali i razvoj ljudskih kapaciteta te međusektorske i međugeneracijske suradnje lokalnih stanovnika te doživljaj posjetitelja područja. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se pružiti potpora u okviru ove intervencije razvojnim potrebama LAG-a biti će na navedena u natječaju LAG-a.

Fokus intervencije usmjeren je na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture i usluga uz očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine te za potporu aktivaciji i integraciji lokalnih ljudskih resursa ali i za privlačenje posjetitelja u područje LAG-a. Intervencijom će se pružiti potpora, posebno u područjima zaštićene prirode te manjim i izoliranim naseljima, u provedbi zelene i digitalne tranzicije. Intervencijom će se omogućiti inovativna i pametna rješenja u selima kojima je svrha održivost i povećanje zaštite okoliša te povećanje kvalitete života stanovnika područja kao i doživljaja posjetitelja.

Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 77. uključujući članak 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.

Intervencija izravno doprinosi **Specifičnom cilju 2 LRS: Razvoj kohezije lokalne zajednice** budući omogućuje potporu ulaganjima u razvoj infrastrukture i usluga dostupnih ukupnom stanovništvu i posjetiteljima izravno povezanih s očuvanjem i održivim korištenjem baštine, čime se izravno postiže kohezija lokalne zajednice i dodana vrijednost LEADER-a.

Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) LRS: Jačanje otpornosti lokalne zajednice** budući razvoj društvene i komunalne infrastrukture uz očuvanje okoliša i baštine kroz zelenu i digitalnu tranziciju izravno doprinosi povećanju otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi **Specifičnom cilju (SC/SO) 8 ZPP-a**: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio-gospodarstvo i održivo šumarstvo putem sljedećih pokazatelja:

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 10 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima

R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe putem ruralnog stanovništva, min. 6.000 stanovnika ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:

- socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na očuvanje kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanje zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja
- lokalnom upravljanju putem broj projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, putem

	<p>projektnih aktivnosti koje se odnose na promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima</p> <ul style="list-style-type: none"> - rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika koji se odnosi na političke strategije EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i sl.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti <p>Različitost intervencije u odnosu na nacionalnu razinu, osim gore navedenoga, očituje se i u potpori razvoju male infrastrukture sukladno specifičnim potrebama zajednice, razvoju umrežavanja i partnerske suradnje, povezanih sa jačanjem kapaciteta i jačanjem identiteta područja te projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.</p>
Ciljani korisnici	Pravne osobe javnog prava i/ili pravne osobe privatnog prava. Detaljna razrada popis prihvatljivih korisnika bit će navedena u natječaju LAG-a.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imati sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; - imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; - ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.. <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u LAG natječaju.</p>
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i - ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u LAG natječaju. Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture uključujući valorizaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine, energetske učinkovitost i dr. u svrhu jačanja kvalitete života stanovnika i doživljaja posjetitelja područja LAG-a. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti prihvatljive aktivnosti kao što su: građenje (izgradnja nove građevine i/ili rekonstrukcija i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili opremanje prostora i/ili nabavu opreme; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Načela kriterija odabira	<p>Načela kriterija odabira, prioritetno, su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Radna mjesta (prednost imaju projekti čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) - Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti građenja uključujući opremanje) - Namjena ulaganja (prednost imaju projekti kojima se ulaže u multifunkcionalnu društvenu infrastrukturu) - Područje provedbe projekta (prednost će imati projekti koji se provode u područjima zaštićene prirodne baštine, uključujući i NATURA 2000 područja) - Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela:

	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju javne infrastrukture ili usluga) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije aktivnosti/ulaganja doprinose energetske učinkovitosti i/ili uvođenju obnovljivih izvora energije) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) <ul style="list-style-type: none"> – Zajednički korisnik (prednost imaju projekti koji se provode u partnerstvu) – te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 100% prihvatljivih troškova projekta. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	0
Broj sačuvanih radnih mjesta	1

R. br.	Naziv pokazatelja	
1.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	10
2.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe
	Mjerna jedinica	Broj ruralnih stanovnika koji imaju koristi
	Ciljna vrijednost	6.000

Naziv i kod intervencije	INT 2.2. Jačanje integracije lokalne zajednice
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos potrebi područja LAG-a koja se odnosi na povećanje kvalitete života na području LAG-a (P3) čime se izravno utječe na smanjenje depopulacije područja. Intervencija izravno doprinosi međusektorskoj i međugeneracijskoj solidarnosti i suradnji te umrežavanju i društvenoj inkluziji stanovnika uz očuvanje tradicijskih vrijednosti područja. Intervencija putem potpore i jačanja kapaciteta izravno utječe na rješavanje potrebe razvoja poljoprivrednih područja ali i gospodarstva u cjelini kao i održivom korištenju ruralne društvene i komunalne infrastrukture kojom se pruža adekvatan prostor i sadržaj za djelovanje dionika. Intervencijom se pruža potpora međusobnoj sinergiji lokalnih razvojnih dionika usmjerenoj

pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS

jačanju kapaciteta dionika, prijenosu znanja i vještina, prijenosu dobre prakse, očuvanju baštine, umrežavanju te posebno, aktivnostima usmjerenim osjetljivim skupinama društva i njihovoj inkluziji. Intervencijom se potiče primjena inovativnih metoda i tehnika te primjena digitalnih komunikacijskih tehnologija u svrhu jačanja suradnje na svim razinama. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se, u okviru ove intervencije, pružiti potpora razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedena u natječaju LAG-a. Fokus intervencije usmjeren je na razvoj komunikacije, sektorske, međusektorske i međugeneracijske suradnje, jačanje razmjene iskustava, prijenosa dobre prakse putem zajedničkih razvojnih projekata i aktivnosti za povećanje kapaciteta stanovnika, povećanje kvalitete života, društvenu inkluziju, zaštitu okoliša te očuvanje i promociju lokalnog gospodarstva, tradicije, kulturno-povijesne i prirodne baštine i sl. te razvoja vidljivosti cjelokupnog područja kao jedinstvene destinacije.

Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 77. uključujući članak 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.

Intervencija izravno doprinosi **Specifičnom cilju (SC) 2 LRS: Razvoj kohezije lokalne zajednice** budući omogućuje potporu razvoju suradnje, partnerstva, umrežavanja, jačanja kapaciteta, društvene inkluzije i društvenih inovacija između različitih razvojnih sektora i različitih generacija, a povezano sa očuvanjem i održivim korištenjem prirodne i kulturne razvojne osnove, čime se izravno postiže kohezija lokalne zajednice i dodana vrijednost LEADER-a.

Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) LRS: Jačanje otpornosti lokalne zajednice** budući doprinosi općem socioekonomskom razvoju područja kroz jačanje endogenih ljudskih potencijala područja, jačanjem njihove integracije i međusobne suradnje, izravno doprinosi povećanju otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi **Specifičnom cilju (SC/SO) 8 ZPP-a: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio-gospodarstvo i održivo šumarstvo putem slijedećih pokazatelja:**

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 10 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima

R.42 Promicanje socijalne uključenosti putem broja min. 30 osoba obuhvaćenih projektima usmjerenim razvoju jačanju komunikacije i kapaciteta te suradnje.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:

- socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na socijalnu (društvenu) interakciju stanovnika i/ili aktivnosti produblivanja solidarnosti, empatije prema ranjivim skupinama, jačanje kohezije zajednice (inkluzija) i/ili jačanje kapaciteta lokalnih razvojnih dionika i/ili očuvanje kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili na jačanje zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja
- lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, putem

	<p>projektnih aktivnosti koje se odnose na promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima.</p> <ul style="list-style-type: none"> – rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i sl.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti i/ili jačanja razmjene znanja i vještina lokalnih razvojnih dionika i/ili jačanja volontiranja. <p>Različitost intervencije u odnosu na nacionalnu razinu, uz gore navedeno, očituje se i u potpori povećanju kvalitete života stanovnika pomoću međusektorske suradnje usmjerene jačanju kapaciteta i djelovanja putem zajedničkih projekata odnosno projekata kojima se isključivo ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.</p>
Ciljani korisnici	Pravne osobe javnog prava i/ili pravne osobe privatnog prava. Detaljna razrada prihvatljivih korisnika bit će navedena u natječaju LAG-a.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imati sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; - ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u LAG natječaju</p>
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). <p>Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj projekata suradnje usmjerenim na manifestacije, događanja, društvenu inkluziju, razmjenu znanja i vještina i dr. usmjerene socijalnoj koheziji i jačanju prepoznatljivosti područja. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (izgradnja nove građevine i/ili rekonstrukcija i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili opremanje prostora i/ili nabavu opreme; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata biti će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Načela kriterija odabira	<p>Načela kriterija odabira, prioritetno, su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela: <ul style="list-style-type: none"> • Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije aktivnosti/ulaganja doprinose zaštiti okoliša i/ili ublažavanju klimatskih promjena) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) – Područje provedbe (prednost imaju projekti čije se aktivnosti provode na području više od 2 JLS)

	<ul style="list-style-type: none"> – Ciljani korisnici (prednost imaju projekti koji uključuju veći broj ciljanih korisnika i/ili osjetljive skupine društva) – Zajednički korisnik (prednost imaju projekti koji se provode u partnerstvu) – te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 100% prihvatljivih troškova projekta. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	0
Broj sačuvanih radnih mjesta	0

R. br.		
1.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	10
2.	Naziv pokazatelja	R.42 Promicanje socijalne uključenosti
	Mjerna jedinica	Broj osoba
	Ciljna vrijednost	30

Skupni prikaz svih pokazatelja za sve intervencije LRS

Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1.	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj PG-ova koji primaju potporu	R.3/SC2	0	0	0	0	0	3	0	3
1.1.	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj PG-ova koji primaju potporu	R.9/SC2	0	0	0	0	0	10	0	10
1.1.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	1	0	1
1.1.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	2	0	2
1.1.	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijениh uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	R.39/SC8	0	0	0	0	0	2	0	2
1.1.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	10	0	10
1.2.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	1	0	1
1.2.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	2	0	2
1.2.	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za	Broj poduzeća	R.39/SC8	0	0	0	0	0	5	0	5

	biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a										
1.2.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	5	0	5
2.1.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	0	0	0
2.1.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	1	0	1
2.1.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	10	0	10
2.1.	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnih stanovnika koji imaju koristi	R.41/SC8	0	0	0	0	0	6.000	0	6.000
2.2.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	0	0	0
		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	0	0	0
2.2.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	10	0	10
2.2.	Broj osoba obuhvaćenih projektima socijalne uključenosti za koje je dodijeljena potpora	Broj osoba	R.42/SC8	0	0	0	0	0	30	0	30

Prikaz kriterija na temelju kojih projekti iz intervencije doprinose provedbi koncepta Pametnih sela

Br.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
1.	inovativna i pametna rješenja u selima	Inovativnost na razini LAG-a (obrazloženo u zajedničkim značajkama za sve intervencije)
2.	digitalizacija u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	Ulaganja/aktivnosti u digitalizaciju u poljoprivredi/preradi, te digitalizaciju u nepoljoprivrednim djelatnostima, u javnu društvenu i komunalnu infrastrukturu i/ili usluge, uključujući aktivnosti stjecanja znanja i vještina za digitalnu tranziciju
3.	doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima.	Ulaganja/aktivnosti kojima se doprinosi zaštiti okoliša i otpornosti na klimatske promjene, uključujući jačanje svijesti i razvoj znanja i vještina za zelenu tranziciju

5.4. Opis procesa odabira projekata na natječajima LAG-a

Stručna služba LAG-a priprema dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava svakog od natječaja LAG-a; uvjete prihvatljivosti korisnika i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekata i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekata s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore; način, uvjete i rokove prijave projekata; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Po potrebi, dokumentacija natječaja sadržavat će i druge dokumente poput uputa za prijavitelje i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela LAG-a, natječaj LAG-a, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a. Javnost se dodatno izvješćuje preko tiskanih i drugih medija i mrežnih stranica lokalne samouprave. Zahtjevi za potporu zaprimaju se putem službene adrese sjedišta LAG-a. Način podnošenja zahtjeva za potporu jasno je naznačen u natječaju LAG-a. Otvaranje zahtjeva za potporu pristiglih na natječaj LAG-a obavlja Povjerenstvo kojeg imenuje Upravni odbor. Svaki projekt ima prijavni dosje projekta. Ocjenjivanje projekata provodi Ocjenjivački odbor LAG-a (np. imenuje ga nadležno tijelo LAG-a, temeljem Statuta) koje obuhvaća administrativnu provjeru te ocjenjivanje, uz osiguravanje odgovarajućeg kontrolnog sustava i revizijskog traka tijekom obavljanja provjera sukladno definiranim internim procedurama LAG-a i kriterijima odabira definiranim LRS-om i natječajem. Rezultat analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru LAG-a. Upravni odbor zatim provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, korisnici imaju mogućnost prigovora tijelu LAG-a nadležnom za prigovore. Odluke tijela LAG-a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, zahtjev za potporu se vraća u administrativnu obradu. LAG je obavezan osigurati i spriječiti bilo kakvu mogućnost pojave sukoba interesa. Popis projekata koji su odabrani od strane LAG-a bit će objavljen na mrežnoj stranici LAG-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv korisnika, naziv projekta i njegov kratak opis,

dodijeljeni broj bodova, iznos dodijeljene potpore, kumulativ dodijeljene potpore. Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, sva dokumentacija o postupcima i odluke o odabiru dostavljaju se Agenciji za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) putem sustava AGRONET, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobreni projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS-u i natječaju LAG-a, te, nakon provedenih provjera, donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane APPRRR-a objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP-om

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost sa specifičnim ciljevima ZPP-a (uključujući međusektorski/horizontalni)
OC: Jačanje otpornosti lokalne zajednice	SC1: Jačanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva područja LAG-a	INT 1.1.: Jačanje konkurentne i okolišno prihvatljive proizvodnje lokalne hrane	SC ZPP 2 SC ZPP 8
		INT 1.2 Jačanje ruralnog gospodarstva	SC ZPP 8
	SC2: Razvoj kohezije lokalne zajednice	INT 2.1 Razvoj ruralne infrastrukture i usluga	SC ZPP 8
		INT 2.2. Jačanje integracije lokalne zajednice	SC ZPP 8

Doprinos Kohezijskoj politici LRS LAG-a Petrova gora (LEADER/CLLD-a) putem sukladnosti sa ključnim razvojnim politikama na regionalnoj razini:

Doprinos Planu razvoja Karlovačke županije 2021.-2027.

SC1 LRS putem provedbe intervencije 1.1 te intervencije 1.2 izravno doprinosi ostvarenju Prioriteta 1. Konkurentno gospodarstvo i održivo društvo te Prioriteta 3. Zelena, digitalna i povezana županija. SC2 LRS putem intervencija 2.1. i 2.2. izravno doprinosi Prioritetu 3. Zelena, digitalna i povezana županija te Prioritetu 4. Ravnomjerno razvijena županija

Doprinos Planu razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027.:

SC 1 LRS putem provedbe intervencije 1.1 te intervencije 1.2 izravno doprinose ostvarenju *Posebnog cilja 1. gospodarski rast*. SC 2 LRS putem provedbe intervencija 2.1 i 2.2. izravno doprinosi ostvarenju *Posebnog cilja 2. Održivi razvoj i unaprjeđenje kvalitete života* te *Posebnog cilja 3. Održivo upravljanje*.

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

Ljudski kapacitet LAG-a Petrova Gora za provedbu LRS predstavlja službeno osposobljavanje i obrazovanje zaposlenika LAG-a u pripremi i provedbi projekata koje je nadograđeno višegodišnjim iskustvom, znanjem i vještinama na poslovima uspješne pripreme i provedbe LEADER programa, provedbe prethodne LRS, kao i drugih projekata i aktivnosti relevantnih za razvoj područja LAG-a. Sposobnosti zaposlenih za učinkovito upravljanje LAG-om ogledaju se u dosad postignutim rezultatima u provedbi prethodne LRS čiji su projekti navedeni u Tablici br. 19. Također, uspješno animiranje i suradnja s dionicima iz sva tri sektora i to na čitavom području te prepoznatljivost LAG-a Petrova Gora svjedoče o kvaliteti i sposobnostima njegovog ljudskog kapitala.

U LAG-u Petrova Gora su u vrijeme izrade LRS bile stalno zaposlene samo dvije djelatnice, dok su u velikom dijelu prošlog razdoblja bile zaposlene tri djelatnice. Zaposlenice imaju iskustvo s prethodnih poslova i angažmana iz raznih područja lokalnog razvoja, a svoja znanja i vještine sustavno usavršavaju putem edukacija i treninga, sudjelovanja na različitim skupovima, konferencijama i radionicama, kao i kroz razmjenu iskustava s drugim LAG-ovima u Republici Hrvatskoj. Planirano je u narednom periodu dodatno unaprijediti ljudske kapacitete LAG-a, kroz zapošljavanje još jedne djelatnice/ka s potrebnim višegodišnjim iskustvom i to isključivo na provedbi LRS, odnosno pripremu i provedbu LAG natječaja te osobito za animaciju.

Prihodi LAG-a ostvaruju se od prihoda od članarina, prihoda od imovine te ostalih prihoda, koji se odnose na povrat sredstava u okviru provedbe LEADER-a. Prihodi od članarina LAG-a uplaćuju se temeljem Odluke o visini članarine u LAG-u, koja je za Jedinice lokalne samouprave 5.313,00 eura godišnje, za tvrtke s više od 10 zaposlenih 27,00 eura godišnje, za tvrtke s manje od 10 zaposlenih, fizičke osobe, obrte i OPG-e 14,00 eura, dok je za udruge članarina samo 7,00 eura godišnje.

Prema godišnjem financijskom izvještaju za neprofitne organizacije za 2022. godine, LAG je iskazao prihod od 287.568,00 kn ili 38.166,83 EUR, a ukupni rashod 447.910,00 kn ili 59.447,87 EUR. Pri tome je stanje novčanih sredstava na početku na početku godine bilo 432.786,00 kn (57.440,57 EUR) dok je stanje novčanih sredstava na kraju razdoblja bilo 283.057 kn (37.568,12 EUR), što je dovoljno samo za osnovno pred financiranje s obzirom na male operativne troškove LAG-a. Iako LAG ima prilično stabilno financiranje, potrebno je naglasiti da je ukupan prihod od članarina u 2022. bio samo 60.100,00 kn (7.976,64 EUR) što je jasan pokazatelj da niti polovica JLS nije uplatila članarinu za 2022. godinu! Naplatu članarine svakako treba poboljšati u narednom periodu, čemu uposlenice LAG-a trebaju posvetiti osobitu pažnju, sve kako bi se moglo uložiti u druge aktivnosti LAG-a, prije svega u izgradnju kapaciteta kroz edukacije, kao i dodatnu animaciju članstva i stanovništva LAG-a.

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	2	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR
2024.	3	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR
2025.	3	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR
2026.	3	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR
2027.	3	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR
2028. (n+2)	3	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR
2029. (n+2)	3	27.000,00 EUR	43.000,00 EUR	70.000,00 EUR

6.2. Opis praćenja (monitoringa) i procjene (evaluacije) provedbe LRS

Praćenje provedbe LRS obuhvaća stalno praćenje, mjerenje učinaka provedbe strategije, pokazatelja (indikatora) za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata i rada LAG-a. Kontinuirano praćenje provedbe LRS sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a. Temeljem Statuta, LAG Petrova gora provodi godišnje izvješćivanje svih tijela LAG-a o provedbi LRS i radu LAG-a.

LAG će provoditi praćenje i vrednovanje provedbe LRS koristeći regulatorni okvir za praćenje i ocjenu učinka (PMEF) temeljem Uredbe o zajedničkim odredbama (EU) br. 2021/1060, okvira za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti iz Uredbe (EU) br. 2021/2115, Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 2021/2290, i evaluacije strateških planova ZPP-a te pružanje informacija za praćenje i evaluaciju iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 2022/1475.

Proces praćenja planirat će se i temeljem: Smjernica za izradu evaluacijskih planova ZPP-a, a koje ističu specifičan značaj praćenja pokazatelja LRS u doprinosu SP ZPP-a te praćenja i vrednovanja dodane vrijednosti LEADER-a. Isto tako, LAG će planiranje doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a pripremiti temeljem postojećih i budućih Smjernica za evaluaciju LEADER-a/CLLD-a na EU razini. Dodanom vrijednosti LEADER-a, uz doprinos specifičnom cilju 8 te općem cilju 3 ZPP-a, ujedno se doprinosi i postizanju cilja 5. kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ (Uredba (EU) br. 2021/1060).

Podatci koje će pratiti LAG odnose se na praćenje pokazatelja dodane vrijednosti intervencije LEADER putem rada LAG-a (tekući rad i animacija) kao i putem provedbe LRS na razini operacija (projekata), a koji su osnova za vrednovanje (evaluaciju). U ovom programskom razdoblju postoji velika potreba postizanja dodane vrijednosti LEADER-a u usporedbi s potporama koje se pružaju putem intervencija SP ZPP-a te iz drugih nacionalnih i EU izvora. Dodana vrijednost LEADER-a proizlazi iz potpune primjene sedam načela LEADER-a. Aktivnosti provedbe LRS moraju jasno dokazati dodanu vrijednost pristupa LEADER integriranom pristupu ruralnom razvoju.

LAG Petrova gora će provedbu LRS pratiti na razini postizanja ciljeva identificiranih u LRS putem Plana praćenja pokazatelja (koji sadrži pokazatelje LRS te dodane vrijednosti LEADER-a, terminski plan te zadaće) putem kojih će pratiti rad LAG i provedbu intervencija LRS i strategije u cjelini. Projekti odnosno operacije imat će zajedničke pokazatelje prema kojima će se podatci prikupljati. Temeljem Plana praćenja pokazatelja, LAG će uspostaviti sustav izvješćivanja kvantitativnih i kvalitativnih elemenata potrebnih za praćenje operacija odnosno

projekata za provedbu intervencija LAG-a te o istima izvješćivati Upravljačko tijelo putem izvješća na godišnjoj razini.

LAG Petrova gora imat će imenovanog zaposlenika zaduženog za praćenje rada LAG-a i projekata (operacija) za provedbu intervencija LAG-a kao i analizu o napretku provedbe ukupne LRS te rezultatima postignutim financiranjem iz intervencije LEADER.

LAG će, u svoj redovni rad, uključiti aktivnosti animacije povezane sa praćenjem i vrednovanjem LRS, a kako bi mogao sumirati postignute rezultate i njihove doprinose na godišnjoj razini, te temeljem provedenih analiza, djelovati u narednoj godini implementacije LRS.

LAG će, uz navedeno, izraditi Plan vrednovanja (evaluacije) LRS koji bi trebao odgovoriti najmanje na sljedeća pitanja: Koji su ciljevi LAG-a za vrednovanje LRS?; Procjena dodane vrijednosti LEADER-a; Elementi upravljanja i koordinacije za rad LAG-a i proces provedbe LRS; Posebne teme LRS ili teme koje LAG želi ocijeniti zatim podatci potrebni za vrednovanje LRS (što je povezano s Planom pokazatelja i njihova praćenja) te koji su alati i metode koje će koristiti, rokovi vrednovanja i relevantne prekretnice kao i pristup priopćavanju aktivnosti/nalaza vrednovanja javnosti te koji su resursi potrebni. Vrednovanje LRS provest će se najmanje 2 puta tijekom trajanja LRS.

Isto tako, LAG će sudjelovati u svakom vrednovanju intervencije LEADER ili SP ZPP-a koje će se provoditi sa nacionalne razine.

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
R.3 Digitalizacija poljoprivrede	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.	0	0	0	0	0	3	0	3
R.9. Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.	0	0	0	0	0	10	0	10
R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	1.1./1.2.	0	0	0	0	0	2	0	2
R.39 Razvoj ruralnoga gospodarstva	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	1.1./1.2.	0	0	0	0	0	7	0	7
R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	1.1./1.2./2.1./2.2.	0	0	0	0	0	35	0	35
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	2.1.	0	0	0	0	0	6.000	0	6.000
R.42 Promicanje socijalne uključenosti	Broj osoba obuhvaćenih projektima socijalne uključenosti za koje je dodijeljena potpora	Broj osoba	2.2.	0	0	0	0	0	30	0	30

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Financijski plan prikazuje predviđanje rashoda za provedbu LRS za programsko razdoblje 2023.-2027. kako bi se osigurala proračunska sredstva za zatvaranje programa u godinama 2028.-2029. Financijski plan predstavlja sažeti prikaz alokacija za provedbu zadaća LAG-a i postizanje ciljeva LRS, a time i doprinosa postizanju specifičnih i općih ciljeva SP ZPP-a RH kao i 5. cilja Kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ za LEADER/CLLD.

LAG provedbom financijskog plana doprinosi postizanju ciljeva horizontalnih politika EU (Zeleni plan, digitalna tranzicija, Dugoročna vizija za ruralna područja, Pametna sela i dr.). Financijski plan sažeto prikazuje vrijednost za novac i izravno je povezan sa Akcijskim planom provedbe LRS.

Financijski plan sadrži postotak ukupne financijske alokacije LRS potreban za njezinu provedbu putem projekata razvojnih dionika u okviru alokacija za 4 intervencije LRS u ukupnom iznosu od 73% ukupne alokacije dodijeljene LAG-u za programsko razdoblje 2023.-2027. Uključuje predviđanje iznosa za prihvatljive troškove projekata lokalnih razvojnih dionika za postizanje ciljeva LRS i ostvarivanje njezine dodane vrijednosti. Za projekte suradnje (njihovu pripremu i provedbu), a koje će provoditi LAG, predviđeno je do 2% ukupne alokacije.

Za aktivnosti koje se odnose na tekuće troškove i animaciju, odnosno upravljanje provedbom LRS, kojih je isključivi korisnik LAG, planom je predviđeno maksimalno dopuštenih 25% ukupne alokacije. Troškovi animacije odnose se na aktivnosti promicanja LRS i jačanje kapaciteta šire lokalne zajednice kao i potencijalnih nositelja (promotora) projekata za provedbu LRS. Posebna pažnja će se posvetiti jačanju kapaciteta dionika koji do sada nisu imali koristi od financiranja iz programa LEADER kao i onih zajednica i skupina koje su u nepovoljnom položaju. Tekući, odnosno administrativni troškovi odnose se na prihvatljive operativne troškove LAG-a povezane sa provedbom LRS, što uključuje troškove plaća djelatnika LAG-a, režijske troškove, promidžbu, komunikaciju, financijsko upravljanje i reviziju te praćenje i evaluaciju provedbe LRS.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
1.1						20%		20%	16%
1.2						20%		20%	16%
2.1						20%		20%	20%
2.2.						13%		13%	10%
Tekući troškovi i animacija		4%	4%	4%	4%	4%	5%	25%	n/p
Priprema i provedba projekata suradnje							2%	2%	n/p
UKUPNO	0%	4%	4%	4%	4%	77%	7%	100%	62%

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski plan predstavlja nacrt načina na koji LAG predlaže rješavanje prioriternih razvojnih potreba i korištenje vlastitog razvojnog potencijala, kako je utvrđeno procesom izrade LRS. On daje okvir za provedbu LRS definiranjem dinamike otvaranja natječaja LAG-a za prikupljanje i odabir projekata (operacija) lokalnih razvojnih dionika područja. On daje dinamički okvir za potporu postizanja ciljeva LRS a time i ciljeva SP ZPP-a te drugih povezanih i horizontalnih politika EU. Akcijski plan integriran je s okvirom za praćenje pokazatelja te postizanje rezultata LRS putem aktivnosti obuhvaćenih sa 4 strateške intervencije.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj natječaja LAG-a							Ukupno
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1	0	0	0	1	0	0	0	1
1.2	0	0	0	1	0	0	0	1
2.1	0	0	0	1	0	0	0	1
2.2.	0	0	0	1	0	0	0	1
UKUPNO	0	0	0	4	0	0	0	4

PRILOZI

Prilog 1.

Literatura

- Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027.
- Strategija razvoja poljoprivrede do 2030.
- Nacionalna razvojna strategija RH do 2030.
- Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske
- Evaluacija LEADER-a/CLLD-a, Smjernice; Europska komisija
- Plan razvoja Karlovačke županije 2021.-2027.
- Plan razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027. godine
- Uputa za izradu LRS i LAG intervencija 2023. - 2027.
- Lokalna razvojna strategija LAG-a Petrova Gora za razdoblje 2014. - 2020. (s produžetkom trajanja do 2022.)

Prilog 2.

Tablica: Osnovni statistički podaci i stanovništvo u naseljima LAG-a Petrova gora

Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS (km ²)	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Barilović	2.673	44		176,18	15,12	918
		Banjsko Selo	144			
		Barilović	295			
		Belaj	150			
		Belajske Poljice	566			
		Belajski Malinci	41			
		Carevo Selo	34			
		Cerovac Barilovički	91			
		Donja Perjasica	8			
		Donji Skrad	12			
		Donji Velemerić	167			
		Gaćeško Selo	4			
		Gornji Poloj	-			
		Gornji Velemerić	101			
		Kestenak	8			
		Koranska Strana	7			
		Koranski Brijeg	91			
		Koransko Selo	16			
Kosijersko Selo	30					
Križ Koranski	34					
Leskovac Barilovički	107					

		Lučica	32			
		Mala Kosa	1			
		Mali Kozinac	23			
		Marlovac	5			
		Maurovići	4			
		Miloševac	2			
		Mrežnica	4			
		Novi Dol	-			
		Novo Selo Perjasičko	-			
		Orijevac	3			
		Perjasica	11			
		Podvožić	289			
		Ponorac Perjasički	4			
		Potplaninsko	-			
		Siča	128			
		Srednji Poloj	8			
		Svojić	15			
		Šćulac	136			
		Štirkovac	1			
		Točak Perjasički	2			
		Veliki Kozinac	14			
		Vijenac Barilovički	47			
		Zinajevac	1			
		Žabljak	37			
		19				
		Blatuša	138			
		Bović	59			
		Brnjavac	49			
		Crevarska Strana	101			
		Čremušnica	72			
		Dugo Selo Lasinjsko	31			
		Golinja	19			
		Gornja Čemernica	88			
		Gornja Trstenica	38			
		Kirin	22			
		Kozarac	90			
		Ostrožin	22			
		Pješčanica	80			
		Podgorje	130			
		Slavsko Polje	215			
		Stipan	22			
		Šljivovac	6			
		Trepča	5			
		Vrginmost	860			
Gvozd	2.047			215,07	9,52	956
Krnjak	1.332	30		112,02	11,89	548

		Bijeli Klanac	3			
		Brebornica	36			
		Budačka Rijeka	166			
		Burić Selo	9			
		Čatrnja	85			
		Donji Budački	99			
		Dugi Dol	74			
		Dvorište	29			
		Gornji Budački	9			
		Gornji Skrad	44			
		Grabovac Krnjački	58			
		Grabovac Vojnički	42			
		Hrvatsko Žarište	23			
		Jasnić Brdo	4			
		Keserov Potok	4			
		Krnjak	258			
		Mala Crkvina	22			
		Mlakovac	98			
		Pavković Selo	54			
		Perići	13			
		Podgorje Krnjačko	47			
		Poljana Vojnička	14			
		Ponorac	16			
		Rastovac Budački	12			
		Suhodol Budački	4			
		Trupinjak	-			
		Velika Crkvina	25			
		Vojnović Brdo	5			
		Zagorje	39			
		Zimić	40			
		16				
		Batinova Kosa	31			
		Bukovica	-			
		Crni Potok	100			
		Donja Čemernica	92			
		Gređani	253			
		Hrvatsko Selo	242			
		Katinovac	56	194,91	11,40	908
		Mala Vranovina	-			
		Malička	18			
		Pecka	9			
		Perna	85			
		Ponikvari	229			
		Staro Selo Topusko	95			
		Topusko	878			
Topusko	2.222					

		Velika Vranovina	124			
		Vorkapić	10			
		46				
		Brdo Utinjsko	41			
		Bukovica Utinjska	57			
		Donja Brusovača	89			
		Dunjak	18			
		Džaperovac	7			
		Gaćeša Selo	28			
		Gejkovac	147			
		Gornja Brusovača	21			
		Jagrovac	30			
		Johovo	16			
		Jurga	81			
		Kartalije	33			
		Kestenovac	12			
		Klokoč	46			
		Klupica	4			
		Ključar	55			
		Knežević Kosa	120			
		Kokirevo	30			
		Kolarić	163			
Vojnić	3.602	Krivaja Vojnička	20	240,59	14,97	1.358
		Krstinja	35			
		Kupljensko	205			
		Kusaja	28			
		Lipovac Krstinjski	-			
		Lisine	7			
		Loskunja	39			
		Malešević Selo	29			
		Mandić Selo	35			
		Međeđak Utinjski	43			
		Miholjsko	87			
		Mracelj	83			
		Mračaj Krstinjski	2			
		Petrova Poljana	13			
		Podsedlo	36			
		Prisjeka	11			
		Radmanovac	13			
		Radonja	79			
		Rajić Brdo	14			
		Selakova Poljana	-			
		Svinica Krstinjska	197			
		Široka Rijeka	100			
		Štakorovica	21			

		Utinja Vrelo	10			
		Vojišnica	314			
		Vojnić	1.099			
		Živković Kosa	84			
Ukupno LAG	11.876	155	11.876	938,77	12,65	4.688

Izvor: Državni zavod za statistiku - Popis stanovništva 2021.

Prilog 3.

Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a, - cjelovit prikaz -

Kulturna i povijesna baština

Osim prirodnih bogatstava, područje LAG-a Petrova Gora, obiluje tradicijskom i povijesnom baštinom. Zaštićena nepokretna kulturna dobra predstavljaju razvojni potencijal osobito iz turističke perspektive razvojnih mogućnosti. Povijesna previranja uvelike su otjecali na kulturno-povijesnu baštinu ovog kraja, ponajviše u vrijeme Osmanskog i Habsburškog carstva kada je područje LAG-a predstavljalo administrativnu i vojnu granicu.

Na samom području LAG-a trenutno je ukupno 13 pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara te jedna zaštićena kulturno-povijesna cjelinu grada Topusko. Zaštićena pokretna kulturna dobra nalaze se na području općine Topusko (Misal cistercita). Na području LAG-a ne postoje zaštićena nematerijalna kulturna dobra, kao i nematerijalna kulturna baština pod UNESCO zaštitom.

Najdominantniji oblik zaštićene baštine na ovom području je pojedinačno zaštićeno nepokretno kulturno dobro (*Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a*) koje se prvenstveno odnosi na srednjovjekovne građevine te se u tom pogledu ističu ostaci starih utvrđenih gradova: Stari grad Barilović U Bariloviću, Stari gradovi Otmić, Klokoč i Krstinja na području općine Vojnić, Ostaci starog grada Pernika u Perni, općina Topusko. U ovu kategoriju spada i pavlinski samostan s crkvom sv. Petra koji se nalazio na Velikom Petrovcu (vrh Petrove Gore). Od pojedinačnih zaštićenih kulturnih dobara ističe se još kompleks ruševina i arheološkog sloja srednjovjekovne cistercitske opatije koji je smješten u gradskom parku Opatovina u Topuskom. Sva zaštićena nepokretna kulturna dobra na području LAG-a su prikazana u Tablicama od 2. do 6.

Osim toga, potrebno je izdvojiti kulturne i povijesne vrijednosti značajnog krajobraza Petrova Gora iz perioda drugog svjetskog rata. U šumi Vrletne strane na Petrovoj gori otvorena je prva šumska partizanska bolnica u vrijeme narodnooslobodilačkog rata u listopadu 1941., a u predjelu Pišin gaj otvorena je u svibnju 1942. godine nova bolnica koja će postati Centralna partizanska bolnica i raditi sve do kraja rata 1945. godine. Nakon rata dio bolničkih baraka je obnovljen i preuređen u muzej. Sabor Hrvatske proglasio je 1963. godine Spomen-područje Petrove gore čijim je najvažnijim dijelom postala Centralna partizanska bolnica koju su od tada posjećivali brojni izletnici i turisti. Iako je u periodu Domovinskog rata bolnica bila zapuštena, danas je većinom obnovljena i otvorena za posjetitelje. Kao dio Spomen područja Petrova Gora, na Velikom Petrovcu je 1981. godine otvoren 37 metara visoki spomenik žrtvama 2. svjetskog rata. Sadržavao je muzej, galeriju, knjižnicu s čitaonicom i prostorije za upravu spomen parka, dok su podzemni prostori ostali nedovršeni. Na vrhu se nalazio vidikovac s kojeg se pružao odličan pogled. Spomenički kompleks su činili i veliki prijemni trg, memorijalno stubište sa spomen-kosturnicom te ugostiteljski i prateći gospodarski sadržaji. Tijekom i neposredno nakon

Domovinskog rata spomenik je djelomično oštećen i devastiran, te je uz obližnji napušteni vojni objekt na vrhu Magarčevac korišten kao mjesto za postavljanje telekomunikacijske opreme, ali i kao kulisa za snimanje filmova. U planu je potpuna obnova spomenika i dijelova spomen područja.

Ovako velik broj pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih je izniman potencijal za stvaranje atrakcijskih osnova za privlačenje posjetitelja te predstavlja značajan potencijal za razvoj cijelog područja LAG-a Petrova Gora.

Naziv dobra:	Ruševine starog grada Krstinja	Ruševine starog grada Klokoča	Ruševine starog grada Otmića
Lista i reg. br.	Nepokretna pojedinačna, Z-289	Nepokretna pojedinačna, Z-290	Nepokretna pojedinačna, Z-288
Klasifikacija:	vojne i obrambene građevine	vojne i obrambene građevine	vojne i obrambene građevine
Datacija:	14 st. n.e. -	12 st. n.e. - 15 st. n.e.	16 st. n.e.
Pravni status:	Zaštićeno kulturno dobro	Zaštićeno kulturno dobro	Zaštićeno kulturno dobro
Vrsta:	Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna
Opis:	Stari grad Krstinja smješten je na brdu iznad istoimenog naselja. Spominje se 1334. pod nazivom Crestina u vlasništvu J.Sankovića, člana plemena Ladikovića. Od 1504. u rukama je Frankopana Cetinskih, a od 1543. Frankopana Slunjskih. U turskoj je vlasti do 1699. godine. Nakon ukidanja Vojne krajine propada. Visoka branič kula bila je opasana zidinama nepravilnog ovalnog tlocrta s polukulama.	Stari plemenski grad klokočkog plemena smješten je na povišenoj poziciji, iznad ušća potoka Rabnice u rijeku Glinu. Sagrađen je kao utvrda nepravilnog pravokutnog tlocrta s cilindričnom kulom u jednom uglu, okolnim jarkom te stambenom zgradom unutar zidina. U 14. st. dolazi pod vlast Frankopana, nakon kojih mijenja više vlasnika. Do 1681. je u turskim rukama, a do razvojačenja 1871. u funkciji granične stražarske utvrde kada je i popravljan. Nakon toga je napušten i počinje propadati.	Stari grad smješten je na povišenom položaju, u Otmičkoj šumi, u blizini sela Kestenovac. Sagrađila ga je u 16. st. ugledna porodica Otmić koja je pripadala klokočkom plemenu. U njihovom vlasništvu ostao je do pada Bišća 1592. godine, nakon čega je došao pod tursku vlast i od tada je napušten. Pripada tipu kružnih utvrda sa središnjom branič kulom, vanjskim obrambenim zidom i opkopom. Sačuvan je dio cilindrične kule.
Koordinate	45,24442 15,72434	45,21632 15,68394	45,21722 15,65028

Tablica a - Utvrđeni stari gradovi na području Općine Vojnić

Izvor: sistematizacija autora prema dostupnim podacima Ministarstva kulture i medija RH

Slika 1 – Ruševine starog grada Krstinja – slika gore lijevo (Izvor: <https://darkoantolkovic.wordpress.com/>)

Slika 2 – Ruševine starog grada Klokoča – slika gore sredina (Izvor: <https://www.vojnic.hr/opci-podaci/povijest/>)

Slika 3 – Ruševine starog grada Otmića – slika gore desno (Izvor: Facebook Dvorci utvrde stari gradovi)

Ruševine starog grada Barilovića	Crkva Gospe Lurdske i sv. Josipa	Crkva sv. Vida Mučenika i stari župni dvor	Crkva Presvetog Trojstva
Z-295	Z-6332	Z-7128	Z-7325
vojne i obrambene građevine	sakralne građevine	sakralne građevine	sakralne građevine
12. st.n.e. - 18. st.n.e.	1782. g.n.e. -	1804. g.n.e. - 1805. g.n.e.	1843. g.n.e. -
Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna
Stari grad smješten je na stijeni, na strateškom položaju nad rijekom Koranom. Nepravilnog je peterokutnog tlocrta s dvije cilindrične kule između kojih su stambene zgrade, opasan obrambenim zidovima. Sagrađen kao feudalni grad obitelji Barilovića, stradao je 1524. godine od Turaka. Od kraja 16. st. do 1876. godine u gradu je bila smještena krajiška vojna posada. Bombardiran je i zapaljen u Drugom svjetskom ratu.	Crkva je smještena u naselju, sagrađena kao jednobrodna građevina s lađom pravokutnog tlocrta, sakristijom južno uz svetište i zvonikom iznad glavnog pročelja. Prostor lađe svođen je s dva traveja čeških svodova, prostor svetišta češkim svodom i polukalotom na zaključku. Nakon što je uredbom Josipa II 1782. godine osnovana župa, iste godine sredstvima fonda vjerozakonske zaklade sagrađena je crkva. Kvalitetan je primjer baroknog funkcionalizma tipske krajiške crkve Karlovačkog generalata, dominantnog položaja u naselju i sačuvanih izvornih obilježja.	Župna crkva sv. Vida Mučenika smještena je u naselju Ladvenjak. Glavno pročelje, orijentirano sjeverno, obnovljeno je krajem 19. stoljeća na što ukazuje uklesana godina 1894. nad glavnim ulazom. Vrijeme nastanka crkve odrazilo se na njene stilske karakteristike. Naime, crkva je sagrađena za vrijeme vladavine cara Josipa II koji je, uz crkvene reforme, uveo i princip štednje. Ovaj princip odrazio se na vanjski izgled crkvenih objekata koji se grade kao maksimalno jednostavne građevine, bez suvišnih detalja s funkcionalnim unutarnjim prostorom svedenim na arhitekturu i konstrukciju.	Župna crkva Presvetog Trojstva sagrađena je 1843. godine u barokno-klasicističkoj tradiciji, prema tipskom projektu za srednju varijantu graničarske crkve. U potpunosti su sačuvani svi izvorni elementi gradnje i oblikovanja zbog čega ona jasno prezentira tipičnu krajišku crkvu na području Karlovačkog generalata. Crkva je jednobrodna, s užim polukružnim svetištem, sakristijom južno uz svetište i zabatnim zvonikom. Svođena je češkim kapama.

Tablica b - Zaštićena kulturna dobra općine Barilović

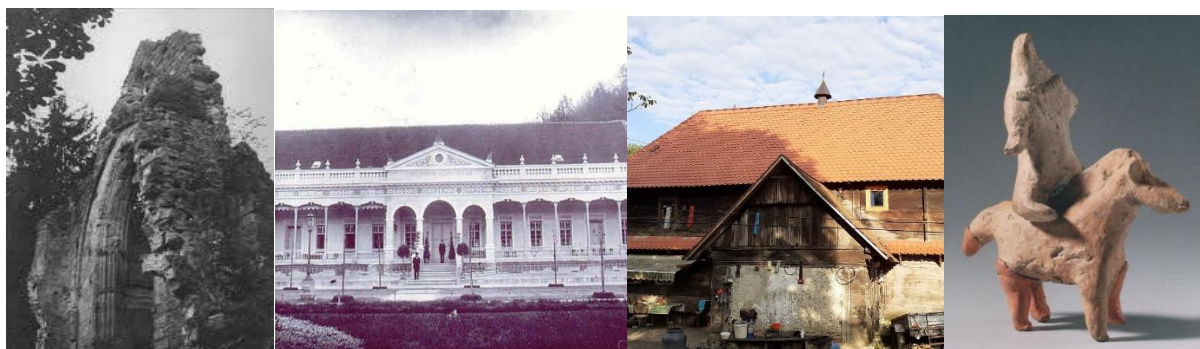
Izvor: sistematizacija autora prema podacima Ministarstva kulture i medija RH

Slika 1 - Ruševine starog grada Barilovića (Izvor: <https://mapsus.net/>)

Slika 2 - Crkva Gospe Lurdske i sv. Josipa (Izvor: <https://vymaps.com/HR/>)

Slika 3 - Crkva sv. Vida Mučenika i stari župni dvor (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr/>)

Slika 4 - Crkva Presvetog Trojstva (Izvor: <https://mapio.net/pic/p-26827839>)

Kompleks ruševina cistercijske opatije	Memorijalno mjesto zgrade restorana lječilišta	Tradicijska okućnica na kbr. 21	Arheološko nalazište Turska Kosa
Z-4411	Z-4412	Z-5734	Z-6065
sakralni kompleksi	memorijalna obilježja i mjesta	stambeno-gospodarske građevine	kopnena arheološka zona/nalazište
13. st.n.e. - 18. st.n.e.	19. st.n.e. - 20. st.n.e.	1891. g.n.e. -	10. st.p.n.e. - 1. st.n.e.
Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna	Arheologija
Kompleks ruševina i arheološkog sloja srednjovjekovne cistercijske opatije smješten je u gradskom parku Opatovina. Crkva je bila trobrodna građevina velikih dimenzija građena u gotičkom stilu. Do danas je ostao sačuvan samo dio monumentalnog gotičkog portala iz 13.st. Samostan i crkva sv. Marije sagrađeni su kao zadužbina kralja Andrije II. koji je samostanu darovao okolna imanja i feudalne privilegije. Opatija je bila feudalni gospodar današnjeg Topuskog i okolice, a napuštena je nakon što su je razorili Turci.	U volumenu i tlocrtu bila je jednostavna pravokutna prizemnica, a isticala se oblikovanjem glavnog pročelja dekorativnim elementima ranog historizma u duhu neorenesanse. U restoranu lječilišta Topusko 1944. godine održano je III. zasjedanje ZAVNOH-a. Nakon Drugog svjetskog rata lječilišna restauracija bio je muzej ZAVNOH-a. Zgrada kupališnog restorana potpuno je srušena u Domovinskom ratu i više nema materijalnih ostataka. Izrađen je idejni projekt obnove lječilišne restauracije koja ima veliku arhitektonsku, povijesnu i memorijalnu vrijednost.	Tradicijska okućnica nalazi se u selu Perna, zaselak Sokolovići, a okućnicu čine kuća i nekoliko gospodarskih zgrada od kojih se u jednoj nalazila kovačnica. Kuća je katnica izduženog pravokutnog tlocrta s „kukuljicom“ ili „kapelom“ na sredini dužeg dvorišnog pročelja. Za temelje je korišten kamen, a sve stijenke tradicijske kuće izgrađene su masivnim hrastovim planjkama spojenima na „hrvaški vugel“. Ovo je jedna od rijetkih očuvanih cjelovitih tradicijskih okućnica u Perni. Svojom oblikovanjem, konstrukcijom i korištenim materijalima tradicijska kuća s pratećim gospodarskim objektima predstavlja jedan od najvrjednijih primjera tradicijskog graditeljstva općine Topusko.	Prapovijesno gradinsko naselje ima bedem, osmatračnicu, te su unutar naselja otkriveni tragovi kuća s nalazima tkalačkih stanova, peći za taljenje željeza i keramičarske peći. Naselje je nastalo u kasnom brončanom dobu, ali puni procvat doživljava u starijem željeznom dobu, a pripisuje se zajednici Kolapjana. Zabilježeni su tragovi metalurške djelatnosti, ostaci životinjskih kostiju, keramički nalazi. U razdoblju mlađe faze starijeg željeznog doba pojavljuju se figurice (antropomorfne i zoomorfne) od pečene zemlje, minijturni predmeti iz svakodnevnog života.

Tablica c – Zaštićena kulturna dobra općine Topusko

Izvor: sistematizacija autora prema podacima Ministarstva kulture i medija RH

Slika 1 - Kompleks ruševina cistercijske opatije (Izvor: <http://fototeka.min-kulture.hr>)

Slika 2 - Memorijalno mjesto zgrade restorana lječilišta (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>)

Slika 3 - Tradicijska okućnica na kbr. 21 (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr>)

Slika 4 - Arheološko nalazište Turska Kosa (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr>)

Ostatci staroga grada Pernika	Kulturno - povijesna cjelina grada Topusko	Pavlinski samostan sv. Petra na Petrovoj gori
Z-6279	Z-4136	Z-3260
kopnena arheološka zona/nalazište	urbana cjelina	sakralni kompleksi
13. st.n.e. - 18. st.n.e.	1000. g.p.n.e. -	14. st.n.e. - 18. st.n.e.
Arheologija	Kulturnopovijesna cjelina	Nepokretna pojedinačna
<p>Prema tlocrtu iz 1699.g., utvrda je poluovalnog oblika, orijentirana u smjeru I-Z. Na vrhu se nalazilo pravokutno središte grada, ispod kojeg se pružalo ovalno dvorište. Čitav grad je bio opasan zidinama s polukružnim i kvadratnim kulama. Utvrda je građena od nepravilno klesanog kamena, a uzdiže se iznad špilje. Povelju "slobodnog kraljevskog grada" Perna dobiva već 1225.g. od kralja Bele IV. To je najstarija povlastica što je podijeljena jednoj općini. Tijekom 15. i 16. st. utvrda pripada knezovima Peranskim (ogranku obitelji Šubića). Kroz to vrijeme je nekoliko puta stradala od Turaka te još u dva navrata u 18. st. kada je sasvim i napuštena.</p>	<p>Tragovi ljudske djelatnosti potječu s prijelaza iz kamenog u metalno doba, a od 1000.g.pr.Kr. može se pratiti kontinuitet življenja oko topličkih termalnih izvora. Početkom 13.st. na topuskom vlastelinstvu, razvilo se gradsko naselje. Izgradnjom cistercitskog samostana formirana je druga žarišna točka naselja. Topusko se razvija u poznati lječilišni centar Austro-Ugarskog carstva, a sredinom 19.st. izgrađen je kupališni kompleks. U Domovinskom ratu Topusko je jako razrušeno. Kroz povijest sve do današnjih dana osnovno obilježje i kvaliteta Topuskoga ostali su njegovi bogati izvori vode zahvaljujući kojoj je naselje kroz povijest postalo poznato u Europi, te se razvijalo kao poznati lječilišni centar.</p>	<p>Osnovan 1303. g. pripada među najstarije pavlinske samostane u Hrvatskoj. Prema povijesnim dokumentima, pavlinski samostan u cijelosti je izgrađen 1328. g, stradao u vrijeme turskim napada. Pavlinski posjed preuzimaju krajiške vojne vlasti, te posada crkveni toranj pretvara u kulu za stražu, a samostan koriste za stanovanje. U 17.st. na mjestu stare crkve i od njezina materijala sagrađen je zidani čardak koji je u donjem dijelu bio zidan, a nadogradnja je bila drvena. Krajišnici su napustili Petrovac nakon razvojačenja Vojne Krajine. Danas je položaj samostanska-čardaka te opkop uređen i prezentiran.</p>

Tablica d – Zaštićena kulturna dobra općine Topusko

Izvor: sistematizacija autora prema podacima Ministarstva kulture i medija RH

Slika 1 - Ostatci staroga grada Pernika (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr>)

Slika 2 - Kulturno - povijesna cjelina grada Topusko (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr>)

Slika 3 - Pavlinski samostan sv. Petra na Petrovoj gori (Izvor: <https://mapio.net/>)

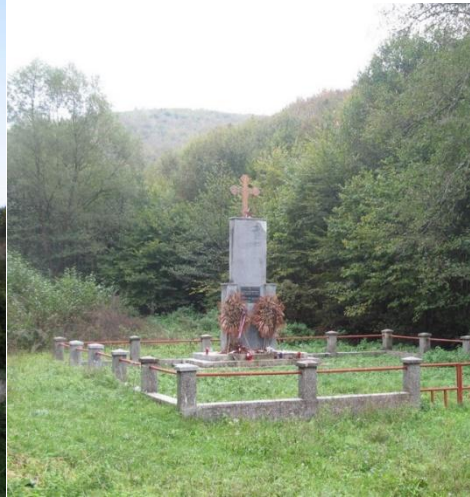
Arheološko nalazište Slavsko Polje	Arheološko nalazište Kirin
Z-7109	Z-6753
kopnena arheološka zona/nalazište	kopnena arheološka zona/nalazište
14. st.n.e. - 16. st.n.e.	3. st.p.n.e. - 16. st.n.e.
Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna
U dijelu lokaliteta otkriveni su ostaci osmerokutne građevine unutarnjeg promjera pet metara i debljine zidova 1,5 m. Unutar građevine nađeni su skeletni ukopi. U neposrednoj blizini osmerokutne građevine djelomično su otkriveni temelji koji upućuju na ostatke sakralne građevine uz koju se nalaze grobovi. Do sada provedena arheološka istraživanja i nalazi na terenu upućuju kako se ovdje radi o vrijednom srednjovjekovnom arheološkom nalazištu kontinentalne Hrvatske.	Arheološka zona Kirin nalazi se na izdvojenom brijegu na području naselja Kirin u Općini Vrginmost. Brijeg ima oblik stošca na čijem vrhu se nalazi omanja, ogoljela zaravan s vidljivim tragovima krajiškog čardaka i jamama, odnosno grobnim rakama izdubljenim u kamenu pješčenjaku u kojima su prije više od 50 godina bili nađeni nalazi kostiju i rimskih novčića. Nprekinuti kontinuitet proteže se od eneolitika do 16. ili 17. stoljeća. Uz arheološke nalaze, na lokalitetu se mogu naći i fosilni nalazi.

Tablica e – Zaštićena kulturna dobra općine Gvozd

Izvor: sistematizacija autora prema podacima Ministarstva kulture i medija RH

Slika 1 - Arheološko nalazište Slavsko Polje (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr>)

Slika 2 - Arheološko nalazište Kirin (Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr>)

Spomeničko mjesto Čukur	Spomeničko mjesto Ivanović Jarak
Z-7139	Z-7140
memorijalna obilježja i mjesta	memorijalna obilježja i mjesta
1941. g.n.e. -	1941. g.n.e. -
Nepokretna pojedinačna	Nepokretna pojedinačna
Mjesto stradanja smješteno je naselju, podno brda Čukur. Mjesto je obilježeno spomenikom oblikovanim kao visoka stela izrađena od bijelog kamena s uklesanim tekstom na ćirilici. Dana 3. prosinca 1941. godine Talijani su na Čukuru zbog odmazde i bez ikakvog suda ubili više desetaka ljudi. Dostupni podaci pokazuju da je slučaj strijeljanja nekoliko desetaka osoba u Budačkoj Rijeci povezan s borbama koje su ovdje vodile postrojbe talijanskih oružanih snaga s partizanskim postrojbama kojima je pomagalo lokalno srpsko stanovništvo naoružano poljoprivrednim alatima tzv. „roguljaši“. Mjesto stradanja Čukur povezano je s povijesnim događajem te je značajno svjedočanstvo povijesti koje čuva pijetet prema žrtvama zbog čega ima izrazito povijesno-memorijalno značenje.	Mjesto stradanja smješteno je je izvan naselja, na rubu šume Loskunja, obilježeno spomenikom s kosturnicom. Spomenik u obliku visoke jednostavne pravokutne stele s bočnim istacima, natpisnom pločom od crnog granita i petokrakom na vrhu izrađen je od betona. Grobnica je ukopana i zajedno sa spomenikom ograđena niskom ogradom. Prema relevantnim izvorima u grobnici su pohranjeni posmrtni ostatci žrtava zločina stradalih 29.7.1941. godine kada su ustaše u Ivanović jarku poubijale sve ljude koje su tog dana pohvatale uz cestu od Vrginmosta do Krnjaka i u samom Krnjaku. Mjesto stradanja Ivanović jarak ima posebno značenje u povijesnom pogledu te je izrazite povijesno-memorijalne vrijednosti.

Tablica f – Zaštićena kulturna dobra općine Krnjak

Izvor: sistematizacija autora prema podacima Ministarstva kulture i medija RH

Slika 1 - Spomeničko mjesto Čukur (<https://registar.kulturnadobra.hr>)

Slika 2 - Spomeničko mjesto Ivanović Jarak (<https://registar.kulturnadobra.hr>)

Prirodna baština LAG-a Petrova Gora

LAG Petrova Gora odlikuje izuzetno velika pokrivenost šumama, približno 60% od njegove površine, dok u prosjeku šumovitost Republike Hrvatske iznosi 37%. Velik šumski ekosustav je osnova za velike količine pitke vode kojima je ovo područje izuzetno bogato. Hrvatska je jedna od vodećih zemalja u Europi po izvorima pitke vode, a područje LAG-a je jedan od njenih najbogatijih dijelova. Posebnost prirodne baštine predstavljaju geotermalni izvori tople vode u Topuskom, koji su osnovni preduvjet za jedno od najboljih lječilišta u Hrvatskoj, te su pokretač lječilišnog, sportskog, rekreacijskog i kulturnog turizma na ovome području. Optimalan sastav šumskih zajednica, obilje vode i hrane tijekom cijele godine, dobro raspoređene livadne i pašnjačke površine kao i relativan mir u šumi stvaraju idealne stanišne uvjete za veliki broj životinjskih vrsta. Na području LAG-a zastupljeno je sveukupno 56 zaštićenih biljnih vrsta, 19 zaštićenih i selećih/ugroženih/zaštićenih vrsta riba, 15 vodozemaca, 67 ptica, te 20 vrsta ugroženih sisavaca.

Na području LAG-a u većem broju zastupljene su vrste iz reda dvopapkara (*Artyodactyla*) srna (*Capreolus capreolus*) i divlja svinja (*Sus scrofa*). Od grabežljivaca iz reda *Carnivora* divlja mačka (*Felis silvestris*), jazavac (*Meles meles*), kuna zlatica (*Martes martes*), kuna bijelica (*Martes foina*), lasica (*Mustela nivalis*), lisica (*Vulpes vulpes*), iz reda glodavaca (*Rodentia*) vjeverica (*Sciurus vulgaris*) i sivi puh (*Glis glis*) te zec (*Lepus europeus*) iz reda dvozubca (*Lagomorpha*). U posljednje vrijeme također se bilježi prisutnost velikih zvijeri, vuka (*Canis Lupus*) i mrkog medvjeda (*Ursus aktros*). Predstavnici ptica su jastreb kokošar (*Accipiter gentilis*), kobac ptičar (*Accipiter nisus*), škanjac mišar (*Buteo buteo*), sova šumska (*Strix aluco*), vrana siva (*Corvus corone cornix*), svraka (*Pica pica*), šojka kreštalica, fazan (*Phasianus colchicus*), ćuk (*Otus scops*), divlja grlica (*Streptopelia turtur*) i mnoge druge. Posebnost ovog kraja predstavlja veliki broj jestivih gljiva koje se mogu sakupljati skoro čitave godine. Kroz područje LAG-a Petrova gora prolaze tri veća riječna toka i to rijeke: Mrežnica, Korana i Glina sa svojim srednjim tokovima.

Na području LAG-a Petrova Gora, nalaze se dva zaštićena područja koja se odnose na **značajni krajobraz Biljeg** i **značajni krajobraz Petrova Gora**. Značajni krajobraz kao kategorija zaštite ima namjenu zaštititi krajobrazne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-povijesne vrijednosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja, i za odmor i rekreaciju. Stoga je iznimno važno posebno izdvojiti vrijednosti ovih zaštićenih područja kako bi se mogli puno bolje iskoristiti njihovi razvojni potencijali. Oba zaštićena krajobraza su proglašena još 05.12.1969. godine. Krajobraz „Biljeg“ se prostire na 194 hektara, a „Petrova Gora“ na 2.734,91 ha od kojih 1.929,53 ha pripada općini Vojnić, a ostatak općinama Topusko i Gvozd. "Petrova gora" i „Biljeg" su zaštićeni prije svega zbog očuvanja cjelovitosti i prirodnog sastava šumskog staništa, potočnih dolina te krajobraznih i kulturno-povijesnih vrijednosti u svrhu održivog razvoja, te za potrebe turizma i rekreacije. Čine ih šuma bukve, običnog graba, hrasta kitnjaka i pitomog kestena. To je područje s jedinstvenim šumskim ekosustavima i staništima različitih biljnih i životinjskih vrsta, kao i brojnih vrsta gljiva. Najvažnija prirodna obilježja oba značajna krajobraza su očuvani šumski predjeli bjelogoričnih šuma ispresijecani potočnim dolinama. U južnom dijelu prevladavaju šume hrasta kitnjaka i pitomog kestena, dok sjeverne obronke obrastaju bukove šume u kojima je prisutan obični grab. Posebnu prirodnu vrijednost čine i brojni izvori vode i bistri potoci s brzacima i slapovima. Osim prirodnih vrijednosti područje ovog značajnog krajobraza ima značaj i zbog svojih kulturno-povijesnih vrijednosti (od antičkih vremena, perioda srednjeg vijeka pa sve do 2. svjetskog rata).

Najveći dio šuma značajnih krajobraza čine šumske zajednice gdje u sloju drveća prevladava obična bukva (*Fagus sylvatica*), zatim gorski javor (*Acer pseudoplatanus*), javor mliječ (*Acer platanoides*), glatki brijest (*Ulmus glabra*); u sloju grmlja crvena kozja krv (*Lonicera xylosteum*), žestika (*Rhamnus fallax*), širokolisna kurika (*Euonymus latifolius*), jednoprati glog (*Crataegus monogyna*), crna bazga (*Sambucus nigra*); u sloju zeljastih biljaka velecvtjetna gorska metvica (*Calamintha grandiflora*), velika mrtva kopriva (*Lamium orvala*), žuta mrtva kopriva (*Lamium galeobdolon*), šumska ljubica (*Viola*

reichenbachiana), zidna salatika (*Mycelis muralis*), proljetna kukavičica (*Lathyrus vernus*), šumski kopitnjak (*Asarum europaeum*), šumska kostrika (*Brachypodium sylvaticum*) i niz drugih. Druge po zastupljenosti u zaštićenom području su srednjoeuropske šume hrasta kitnjaka, te obične breze. Među njima prevladava mješovita šuma hrasta kitnjaka i pitomog kestena (*Quercus-Castanetum sativae*; E.3.2.1.) brdskog vegetacijskog pojasa. U sloju drveća ove šume ističu se pitomi kesten (*Castanea sativa*) i hrast kitnjak (*Quercus petraea*), ponekad obična bukva ili obični grab. Sloj grmlja i niskog raslinja čine obični vrijes (*Calluna vulgaris*), crnkasta zučica (*Lembotropis nigricans*), bodljikava žutica (*Genista germanica*), šumska runjika (*Hieracium sylvaticum*), livadna urodica (*Melampyrum pratense*), bjelkasta bekica (*Luzula luzuloides*), orešac gomoljasti (*Lathyrus montanus*), ljepiva lepica (*Viscaria vulgaris*), te mahovine (*Hypnum cupressiforme*, *Polytrichum commune*...) i drugo. Posebnost značajnog krajobraza predstavlja veliki broj jestivih gljiva.¹⁷

Iako ne postoji cjelovita popis flore značajnih krajobraza, prema dostupnim podacima iz Crvenog popisa ugroženih biljaka i životinja Hrvatske (2004.), baze podataka Flora Croatica te drugih dostupnih podataka (<http://hirc.botanic.hr/fcd>), ovdje obitava nekoliko ugroženih i zaštićenih biljnih svojti: strogo zaštićene: Kitajbelova režuha (*Cardamine kitaibelii*) i tamnocrvena kruščika (*Epipactis atrorubens*), a zaštićene: muška paprat (*Dryopteris filix-mas*) i oslad (*Polypodium vulgare*).

Na području značajnih krajobraza „Biljeg“ i „Petrova Gora“ obitava više vrsta sisavaca: srna, divlja svinja, divlja mačka, jazavac, kuna zlatica, kuna bijelica, lasica (*Mustela nivalis*), lisica (*Vulpes vulpes*), vjeverica, sivi puh i zec. Među strogo zaštićenim (SZ) vrstama sisavaca izdvajaju se šišmiši: dugokrili pršnjak (*Miniopterus schreibersi*) i sivi dugoušan (*Plecotus austriacus*), a pod strogom zaštitom su i puh orašar (*Muscardinus avellanarius*) te vidra (*Lutra lutra*).

Od ptica koje stalno ili povremeno nastanjuju područje značajnih krajobraza su pod strogom zaštitom: škanjac osuš (*Pernis apivorus*), vodomar (*Alcedo atthis*), siva žuna (*Picus canus*), bjelovrata muharica (*Ficedula albicollis*), sirijski djetlić (*Dendrocopos syriacus*), golub dupljaš (*Columba oenas*) i crna žuna (*Dryocopus martius*). U zaštićene vrste ptica spadaju: sivi svračak (*Lanius minor*), ševa krunica (*Lullula arborea*), jastrebača (*Strix uralensis*) i pjegava grmuša (*Sylvia nisoria*). Od vodozemaca na popisu strogo zaštićenih vrsta je žaba gatalinka (*Hyla arborea*). Pod strogom zaštitom je i sedam vrsta leptira.

U središtu značajnog krajobraza "Petrova gora", na vršnom platou koji uključuje i najviši vrh Mali Petrovac (512 m) je formiran Ornitološki park, koji je uklopljen u planinarsku obilaznicu. Prolazi pokraj značajnih povijesnih lokacija kao što su: arheološki ostatci pavlinskog samostana svetog Petra i „Kraljevog groba“. Park je namijenjen prije svega poduci učenika, studenata i drugih posjetitelja. Prostire se na površini od 13,6 ha s dvije osnovne cjeline: šumski dio, na površini od 12,6 ha, i antropogeni dio, koji čine uglavnom livade. Park su 2008. godine osnovali nevladina udruga PCAP International i Hrvatske šume d.o.o. - Uprava šuma, Podružnica Karlovac. Park obuhvaća ornitološke staze s poučnim pločama, promatračnicom za promatranje ptica, lokvom za ptice, kućicama za gniježđenje ptica dupljašica i poludupljašica i zimskim hranilicama.

Od vrijedne prirodne baštine LAG-a Petrova Gora važno je istaknuti kako su u prijedlogu zaštite područja rijeka Korane i Mrežnice (u prijedlogu za zaštitu u kategoriji regionalnog parka), rijeka Glina te izvor Ilidža, kao i brojne druge lokacije iznimnih prirodnih vrijednosti. Studijom zaštite prirode Sisačko-moslavačke županije na području općine Topusko za zaštitu su predložene: kao park šuma Nikolino brdo, kao spomenik parkovne arhitekture – park Opatovina i kao spomenik prirode – izvori u

---

¹⁷ GRUPA AUTORA: Značajni krajobraz Petrova gora - Biljeg / Zaštićeno područje prirode. Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije "Natura viva". Karlovac, 2011. (PDF)

Slika a. Jopića Špilja – slika lijevo (Izvor: Facebook profil "Speleološki klub Ursus spelaeus" 30.03.2022.)
Slika b. Šume Petrove gore – slika desno (Izvor: <https://www.mala-mjesta.com/> 30.03.2022.)

Osobitost LAG-a Petrova Gora predstavlja vrijedna krajobrazna i biološka raznolikost koja je, radi svog međunarodnog značaja, uvrštena u međunarodnu mrežu prirodne baštine NATURA 2000 koja je ujedno i najveća koordinirana mreža područja očuvane prirode u svijetu. NATURA 2000 obuhvaća područja koja su, primjenom stručnih kriterija, utvrđena kao područja važna za očuvanje ili uspostavu povoljnog stanja ugroženih i rijetkih stanišnih tipova i/ili divljih vrsta na europskoj i nacionalnoj razini. Za svako područje utvrđeni su ciljevi očuvanja i mjere zaštite prema Uredbi o proglašenju ekološke mreže (NN 109/07) i Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/2019). Na području LAG-a se nalazi nekoliko takvih područja od značaja za zajednicu - SCI (*Sites of Community Importance – Lokacija od značaja za zajednicu*), koja u odnosu na ukupnu površinu LAG-a zauzimaju 0,80%. (Tablica 7: *Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a*).

Područje oko Jopića špilje administrativno je u sastavu općine Krnjak. Istražena duljina kanala špiljskog sustava Jopićeva špilja – Bent je 6.564 metara što ju čini petom po duljini u Hrvatskoj. Osim u geomorfološkom, sedimentološkom i biospeleološkom smislu, špilja je značajna kao povijesni i arheološki lokalitet. Okolno područje važno je za očuvanje potočnog raka (*Autropotamobius torrentium*) u kontinentalnoj biogeografskoj regiji Hrvatske, a špilja s okolnim područjem stanište je populacija 4 vrste šišmiša, također navedenih na Dodatku II Direktive 92/43/EEC: dugonogi šišmiš (*Myotis capaccinii*), riđi šišmiš (*Myotis emarginatus*), veliki potkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*) i mali potkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*). Zbog izuzetno velikog broja jedinki, ovo je internacionalno važno područje za očuvanje velikog potkovnjaka (najveća poznata hibernacijska kolonija). Jopićeva špilja važno je stanište za kopnene i vodene vrste podzemne faune: *Niphargus sp.*, *Monolistra sp.* Iznad dijela Jopićeve špilje nalazi se špilja Gvozdenica (528 m), koja po postanku pripada istom sistemu, a stanište je zimujućih kolonija velikog i malog potkovnjaka i ednemičnih vrsta račića rodova *Niphargus* i *Monolistra*. Također je u prijedlogu za zaštitu u kategoriji zoološkog rezervata.

Brebornica je manje područje koje graniči s područjem Jopić špilje i također pripada općini Krnjak. Potok u području Brebornice važan je lokalitet za zaštitu potočnog raka (*Austropotamobius torrentium*), a u blizini vodotoka nalaze se livade koje su stanište orhideje jadranska kozonoška (*Himantoglossum adriaticum*). Obje vrste navedene su u članku 4. Direktive 2009/147/EC, odnosno Dodatku II Direktive 92/43/EEC. Na breborničkim livadama zastupljene su još četiri značajne vrste orhideja koje se nalaze

na nacionalnoj Crvenoj listi: pčelina kokica (*Ophrys apifera*), grimizni kaćun (*Orchis purpurea*), trozubi kaćun (*Orchis tridentata*) i medeni kaćun (*Orchis ustulata*).

Cret „Don Močvar“ je prijelazni acidofilni cret smješten na području sela Blatuša, općina Gvozd. Posebno je važno područje na kojem raste značajna reliktna zajednica bijele šiljkice (*Rhynchosporetum albae*) i mesožderke rosike (*Drosera rotundifolia*) i prostorno je ograničeno na manjem području koje karakterizira tresetna podloga dubine 4,8 m, koja je najdublja takva u Hrvatskoj. Interesantne vrste biljaka koje se ovdje mogu naći su ugrožene vrste (CR-kritično ugrožene, EN – ugrožene i VU - osjetljive kategorije temeljem IUCN kriterija) prema Crvenoj knjizi vaskularne flore Hrvatske (*Nikolić & Topić, ed.*): cretna crvotočina (*Lycopodiella inundata*), rosika (*Drosera rotundifolia*), gorski trolist (*Menyanthes trifoliata*), cretna breza (*Betula pubescens*), te više vrsta iz roda *Sphagnum* od kojih su posebno zanimljivi rijetki crveni mahovi tresetari. Ovaj cret značajan je i kao jedno od samo dva nalazišta cretne breze u Hrvatskoj.

Slika c. Rosika (*Drosera rotundifolia*) – slika lijevo (Izvor: <https://www.plantea.com.hr/> 30.03.2022.)
Slika d. Trozubi kaćun (*Orchis tridentata*) – slika desno (Izvor: <https://www.plantea.com.hr/> 30.03.2022.)

Mrežnica je krška rijeka, duljine 64 km, koja dijelom prolazi kroz područje općine Barilović. Odlikuje se sa čak 93 sedrena slapa, između kojih je mjestimice vodeni tok znatno sporiji. Rijeka je kanjonskog tipa u više od 90% toka. Nalazi se na karbonatnoj podlozi pa voda ima visok postotak otopljenih karbonata te se uslijed toga i uz pomoć algi i sedrotvornih biljaka, oblikuje brojne sedrene barijere. Osobita se važnost pridaje tipovima staništa 32A0 (sedrene barijere krških rijeka) i 3260 (vodeni tokovi s vegetacijom *Ranunculion fluitantis* i *Callitriche-Batrachion*). U članku 4. Direktive 2009/147/EC, tj. Dodatku II Direktive 92/43/EEC navedeno je 8 vrsta s ovog područja: vodena biljka puzavi celer, školjka obična lisanka, potočni rak, 3 riblje vrste (potočna mrena, peš, plotica), a od sisavaca dabar i vidra.

Rijeka Korana izvire u Plitvičkim jezerima, dugačka je 134,2 km, i prolazi rubno područjem općine Barilović. Na mnogim dijelovima protiče kroz slikovite, vapnenačke kanjone visoke stotinjak i više metara, a u gornjem toku nalaze se slikovite pećine. Još uvijek nije potvrđena kao NATURA 2000 SCI (Sites of Community Importance) – Lokacija od značaja za zajednicu.